

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Verbala kränkningar i hemmet – en grund för omhändertagande enligt 2 § LVU?

Jenny Ferm

Kandidatuppsats (SOPA63)

Vt 2018

Handledare: Lars Harrysson

Abstract

Author: Jenny Ferm

Title: Verbal abuse at home – a reason for care according to 2 § The Care of Young Persons Act (LVU)

Supervisor: Lars Harrysson

Assessor: Janicke Andersson

My aim with this thesis was to study verbal abuse as an equivalent to psychological abuse in The Care of Young Persons Act (LVU). The primary focus was on verbal abuse in the home as a reason to take a child into protective custody according to LVU. I made a thematic analysis on 8 court cases, with the purpose to find how the Social welfare board and County administrative board reasoned, when it came to verbal abuse in the home. Theoretical tools for understanding this certain issue was public law principles. The main issue of this thesis has been the fact that verbal abuse in the home can be difficult to detect and its consequences can be hard to predict. However, just like other types of abuse, verbal abuse can be detrimental to a child's well-being, and should not be taken lightly. The ambition of this thesis has not been to argue for more legal intervention in the lives of young people. My result indicates that public law principles affect the outcome of whether verbal abuse in the home will be understood as emotional abuse according to the law or not. Another important finding is that the social welfare board's application affects which matter of law may be examined in court or not. If the social welfare board has not applied for LVU due to emotional abuse, even though emotional abuse may have occurred, the court will not try that question.

Keywords

The Care of Young Persons Act, lower court, social law, verbal abuse, emotional abuse, home, children and young people, social welfare board, public law principles

Innehållsförteckning

Abstract	1
Förkortningar.....	4
1 Inledning.....	5
1.1 Inledning.....	5
1.2 Problemformulering.....	6
1.3 Syfte och frågeställningar.....	6
1.4 Bakgrund	7
1.4.1 Förutsättningar för tillämpning av LVU	7
1.4.2 Verbala kränkningar i hemmet i 2 § LVU.....	8
Utifrån lagens senare förarbeten, beskrivs psykisk misshandel på följande vis:	9
2 Metod	10
2.1 Rättsfallssökning och urval	10
2.2 Tematisk analys.....	11
2.3 Etiska överväganden	12
3 Teoretiska utgångspunkter	14
3.1 Offentlighetsprinciper	14
3.1.1 Legalitetsprincipen	15
3.1.2 Objektivitetsprincipen	16
3.1.3 Proportionalitetsprincipen	16
3.1.4 Officialprincipen	17
4 Tidigare forskning	18
4.1 Verbala kränkningar	18
4.1.1 Mobbning i hemmet	18
4.1.2 Konsekvenser av verbala kränkningar	19
4.2 Relationen mellan domstol och socialtjänst	20
4.3 Barnavårdsutredningar	21
5 Resultat	22
5.1 Bedömning av vårdbehov enligt 2 § LVU	22
5.2 De olika parternas inställning till SN:s ansökan	25
5.3 Verbala kränkningar	27
5.4 Resultatsammanfattning	33
6 Analys.....	35
6.1 Introduktion.....	35
6.2 Kravet på legalitet och saklighet	35
6.3 Kravet på tillräcklig utredning	37

6.4 Kravet på objektivitet	39
6.5 Kravet på partiskhet	41
6.6 Kravet på proportionalitet	42
7 Avslutande diskussion.....	43
Referenser.....	46
Bilaga 1 - Målnummer	50

Förkortningar

B1, B2	Barn 1, barn 2
BrB	Brottsbalk (1962:700)
FR	Förvaltningsrätt
FPL	Förvaltningsprocesslag (1971:291)
HFD	Högsta förvaltningsdomstol
LVU	Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
RF	Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform
RÅ	Regeringsrätten/Högsta förvaltningsdomstolen
SoL	Socialtjänstlag (2001:453)
SN	Socialnämnden
V1, V2	Vårnadshavare 1, vårdnadshavare 2

1 Inledning

1.1 Inledning

Den här uppsatsen behandlar ett av rekvisiten i Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), utifrån ett offentlighetsrättsligt perspektiv. LVU är en kompletterande skyddslag till Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL), vilket innebär att där åtgärderna enligt SoL inte är tillräckliga gällande ett barns vård eller skydd, kan LVU bli aktuell (Lundgren, Sunesson & Thunved 2017, s. 337). Enligt Socialstyrelsens allmänna råd om tillämpning av lagen (1997:15) bör LVU ses som en sista utväg. Först och främst strävar socialnämnden (SN) efter att hjälpa barnet eller ungdomen samt föräldrarna genom att erbjuda frivilliga insatser via SoL (ibid.).

I 2 § LVU anges brister i omsorgen, misshandel, otillbörligt utnyttjande eller annat missförhållande i hemmet som skäl till att ett barn eller en ungdom kan omhändertas omedelbart eller beredas vård med stöd av lagen. I 3 § LVU fastställs förutsättningar för att besluta om vård grundat på den unges eget beteende.

Det rekvisit som jag närmare ska granska i denna uppsats är 2 § LVU med betoning på psykisk misshandel. Psykisk misshandel av barn är ett brett begrepp och det är enligt förarbetena till LVU svårt att definiera vad psykisk misshandel faktiskt är (prop. 2002/03:53, s. 82). Psykisk misshandel anses vara den vanligaste formen av misshandel (Royse 1994, s. 237f). Det problematiska med psykisk misshandel är att de människor som är utsatta för en sådan typ av misshandel inte alltid förstår det själva. Dessa människor kan vara deprimerade och ha dåligt självförtroende utan att förstå varför (ibid.).

I denna uppsats väljer jag att enbart fokusera på en aspekt av psykisk misshandel, vilken är verbala kränkningar. Det uppenbart problematiska med verbala kränkningar i hemmet är att de är svåra att upptäcka och konsekvenserna kan vara svåra att förutsäga och bedöma. Ett barn som utsätts för fysisk misshandel kan ha synliga blåmärken, sår och även kroppsskador. Ett barn som utsätts för verbala kränkningar har däremot inte några lika synliga spår av den misshandel som hen har utsatts för. Dock kan en sådan misshandelsform leda till att den unge påverkas negativt långt senare i livet.

1.2 Problemformulering

Verbala kränkningar kan precis som andra typer av misshandel och övergrepp vara skadliga för ett barns välbefinnande och utveckling. Av denna anledning är det av vikt att inte gradera den verbala misshandelsformen som mer eller mindre allvarlig än annan slags misshandel. En vanlig form av verbal misshandel som ofta förbises utanför skolsammanhang är mobbning, detta trots att det kan ske även i andra sociala sammanhang (Monks 2009). Vad som skiljer mobbning i hemmet från mobbning i skolan är att hemmet är en plats som utomstående inte har stor insyn i. Det pratas sällan om mobbning i hemmet, vilket kan bero på att syskonrivalitet och meningsskiljaktigheter anses vara ett naturligt inslag i vardagen (Rigby 2002). Det händer dock att dispyterna i hemmet blir verbalt kränkande gentemot en enskild familjemedlem.

SN:s bedömning av ett utsatt barns situation bör därför ta hänsyn till den eventuella förekomsten av mobbning även i hemmet. Frågan som jag ämnar titta närmare på i denna studie är därför om verbala kränkningar i alla dess olika former bedöms som tillräckligt allvarliga för att motivera ett rättsligt tvångsingripande enligt 2 § LVU. Min utgångspunkt är ett offentlighetsrättsligt perspektiv, vilket tar avstamp i de offentlighetsrättsliga principerna.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet är att utifrån rättsfall från förvaltningsrätten undersöka hur verbala kränkningar har hanterats vid beslut om omhändertaganden enligt Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Frågeställningarna är:

1. På vilket sätt har socialnämnden och förvaltningsrätten resonerat kring betydelsen av verbala kränkningar vid förberedande av vård av unga med stöd av 1 och 2 §§ LVU?
2. Vad innebär tillämpningen av de olika offentlighetsrättsliga principerna för bedömningen av huruvida verbala kränkningar har motsvarat psykisk misshandel i 2 § LVU eller ej?

1.4 Bakgrund

I följande avsnitt följer en kort redogörelse för tillämpning av LVU. Jag redogör även för hur psykisk misshandel kan förstås och förklaras utifrån aktuell lagstiftning, förarbeten till lagen och myndighetsföreskrifter. Jag väljer att betona det som kan förstås som just verbala kränkningar och verbala hot. Jag motiverar även varför en sådan begreppsavgränsning är meningsfull.

1.4.1 Förutsättningar för tillämpning av LVU

Om SN bedömer att det är sannolikt att den unge kommer att bli aktuell för vård enligt LVU, och om sådan vård inte kan vänta för den unge då dennes hälsa eller utveckling leder till ett akut vårdbehov, kan nämnden besluta om ett omedelbart omhändertagande med stöd av 6 § LVU (SOSFS 1997:15, s. 43). Därefter måste dock SN lämna in sitt beslut och handlingar till rätten, så att förvaltningsrätten (FR) kan pröva beslutet enligt 7 § LVU inom en vecka efter att nämndens beslut kommit in. I 8 § LVU framgår det att om FR fastställer beslutet om omedelbart omhändertagande, ska SN ansöka om beredande av vård inom fyra veckor efter att ett omhändertagande har verkställts.

SN kan även lämna in en ansökan om beredande av vård till FR, om SN anser att det inte finns förutsättningar för att omedelbart omhänderta ett barn. Då är omständigheterna sådana att 1 § LVU samt 2 och/eller 3 § LVU ska tänkas vara tillämplbara. En annan förutsättning för att LVU ska bli tillämplbar är att den unge och/eller vårdnadshavarna ej samtycker till en frivillig placering enligt SoL (SOSFS 1997:15, s. 13). Därutöver ska det finnas en påtaglig risk för att den unges utveckling eller hälsa kan ta skada. Det innebär att risken för skada inte får vara obetydlig, för då blir det inte aktuellt med ett omhändertagande enligt LVU (prop. 1989/90:28, s. 62).

Insatser som det beslutas om enligt LVU, ska tillgodose barnets behov och rättigheter (Socialstyrelsen 2009 s.11, 14). Det innebär att barnets uppgifter och önskemål ska tas i beaktande. Om barnet är under 15 år, får hen inte föra sin egen talan i rätten. Då förordnas en ställföreträdare som ska tillgodose barnets behov och rättigheter. Ställföreträdaren ska inte bara föra barnets talan utan företräda sin egen uppfattning om vad som är det bästa för barnet (a.a. s. 25).

1.4.2 Verbala kränkningar i hemmet i 2 § LVU

Varför är det då meningsfullt att särskilt uppmärksamma en variant av psykisk misshandel, såsom verbala kränkningar? I den straffrättsliga diskursen får olika psykiska misshandelsformer olika innebörd och även olika lång påföljd. Psykisk misshandel kan ta sig uttryck som förolämpning i 5 kap. 3 § Brottsbalken (1962:700) (BrB), olaga hot i 4 kap. 5 § BrB och ofredande i 4 kap. 7 § BrB. Det finns inget brott i BrB som heter enbart psykisk misshandel, och det regleras inte under misshandel i 3 kap 5 § BrB (prop. 1992/93:141). I den socialrättsliga lagstiftningen står begreppet psykisk misshandel i 2 § LVU ensam som det gällande begreppet för samtliga psykiska misshandelsformer.

Rimligtvis finns inte samma behov av att göra en uppdelning i socialrätten, som i straffrätten, då misshandelsformen inte är avgörande på samma sätt då det inte finns någon straffpåföljd inom just socialrätten. Bevisbördan i LVU är inte heller lika hög som i BrB för att misshandel ska anses föreligga (SOSFS 1997:15). När ett missförhållande likställs med misshandel i LVU, betyder inte det att brottsbalkens kriterier också är tillämpliga. Detta innebär att SN får lov att vidta åtgärder med stöd av LVU även om barnmisshandeln inte skulle kunna likställas med misshandel i BrB (ibid.).

Att begreppet psykisk misshandel inte har en lika tydlig uppdelning i socialrätten, som i straffrätten, komplicerar tillämpningen av rekvisitet 2 § LVU. Faktum är att yrkesverksamma har olika uppfattningar om vad barnmisshandel faktiskt innebär och när det ska anmälas till SN (SOU 2001:72, s. 117). Detta innebär att verbala kränkningar exempelvis skulle kunna dömas ut som ett missförhållande som inte anses anmälningsbart (ibid.).

Det finns en fungerande praxis vid tillämpning av 2 § LVU när det gäller beredande av vård på grund av fysisk misshandel (prop. 2002/03:53, s. 82). Dock är inte fallet så vid psykisk misshandel. Detta beror bland annat på att det är svårare att bedöma om psykisk misshandel har förekommit med tanke på att den inte är lika synlig som den fysiska misshandeln. Detta resulterar i att den psykiska misshandeln i regel först utgör en grund för omhändertagande enligt LVU, när den redan är långt fortskriden och har hunnit skada barnet svårt (ibid.).

Psykisk misshandel är ett svårdefinierbart begrepp, enligt lagens förarbeten. I lagens tidigare förarbeten (prop. 1989/90:28) ges en kort förklaring till vad som menas med psykisk misshandel i 2 § LVU. Det som avses är regelmässiga kränkningar, nedvärdering eller terror

(a.a. s. 107). Det avgörande kriteriet för att ett missförhållande ska räknas som misshandel enligt 2 § LVU är att det finns en påtaglig risk för att den unges utveckling eller hälsa kan ta skada (prop. 2002/03:53, s. 82). Om misshandeln således bedöms vara av allvarigare slag, ska den unge i regel beredas vård utanför hemmet, åtminstone en viss tid (prop. 1989/90:28, s. 107).

Utifrån lagens senare förarbeten, beskrivs psykisk misshandel på följande vis:

I Socialstyrelsens allmänna råd om tillämpning av LVU (SOSFS 1997:15) finns en begreppsförklaring av just psykisk misshandel. Exempel på psykisk misshandel är när ett barn eller ungdom utsätts för negativ särbehandling, t.ex. inte får äta med resten av familjen eller inte får samma möjligheter som sina syskon. Annan slags psykisk misshandel är det som kan förstås som verbala kränkningar och hot, och det är när föräldrarna säger nedsättande ord till den unge eller hotar denne med stryk eller andra bestraffningar. (Socialstyrelsen 1997, s. 27).

I direktiven *Barnmisshandel - Att förebygga och åtgärda* (SOU 2001:72) föreslås och utreds olika definitioner av just barnmisshandel. Där anges en förklaring till begreppet kränkningar. Kränkningar definieras som ord eller handlingar, varvid den unge bemöts på ett nedlåtande sätt under en längre tid av en vuxen person (a.a. s. 123). Det kan handla om verbala, liksom fysiska förolämpningar. De verbala förolämpningarna kan utgöras av förnedrande kommentarer om den unges utseende, språk eller begåvning (a.a. s. 25).

För att verbala kränkningar ska kunna klassas som psykisk misshandel enligt de rättskällor som finns på området, ska de således vara återkommande, samt skadliga för barnet på så sätt att de utgör en påtaglig risk för att den unges utveckling eller hälsa kan ta skada (prop. 2002/03:53, prop. 1989/90:28). I sammanhanget bör det betonas att även om verbala kränkningar inte uppfyller kriterierna för psykisk misshandel, kan de utgöra ett komplement till andra missförhållanden i omsorgen. Det är inte ovanligt att enskilda missförhållanden, som inte anses vara tillräckliga var för sig för att motivera ett ingripande, gemensamt kan utgöra en tillräcklig grund för omhändertagande (SOSFS 1997:15, s. 23). Sådana kombinerade förhållanden skulle då kunna utgöra brister i omsorgen. Det är långtifrån alltid självklart var gränsen ska gå mellan just psykisk misshandel och brister i omsorgen (Lundgren, Sunesson & Thunved 2017, s. 337).

2 Metod

2.1 Rättsfallssökning och urval

Jag har sökt på *beredande av vård, LVU och verbala kränkningar* i Karnov med syfte att få fram lagens förarbeten samt prejudikat, för att få förståelse kring hur lagen ska tillämpas. Jag har även gjort en rättsfallssökning för att få fram LVU-rättsfall som matchar mitt syfte.

Min urvalsprocess skedde i fyra steg och var målstyrd från början. Vid användning av målstyrda urval, görs urval vanligtvis på mer än en nivå (Bryman 2011, s. 350). Ett sådant urval är ett icke-sannolikhetsurval då forskaren styr sitt urval mot en viss riktning (a.a. s. 392). Meningen med ett sådant urval är att välja ut fall med relevans för studiens forskningsfrågor (ibid.). Jag bedömde att ett icke-sannolikhetsurval var mer meningsfullt än ett sannolikhetsurval för att få fram just det specifika som jag sökte. Sannolikhetsurval görs vanligtvis slumpmässigt för att få fram ett mer representativt urval (a.a. s. 179). Ett sådant urval skulle inte ha resulterat i ett material med relevans för mina forskningsfrågor.

Jag sökte först igenom Karnov efter LVU-domar på sökorden *verbala kränkningar*. Jag fick ner cirka 150-200 LVU-rättsfall från just FR. Därefter läste jag igenom dessa LVU-domar för att urskilja om det förekommit verbala kränkningar, verbala övergrepp, verbal misshandel, verbalt våld riktade mot barn i hemmet. Vissa av rättsfallen gick snabbt att sortera bort, då de enbart innehöll orden ”verbala” och inte hade något med verbala kränkningar att göra. Andra LVU-domar innehöll verbala kränkningar, dock var det den unge som utsatte andra för sådana kränkningar och därmed var de ej aktuella för min studie. Några av de rättsfall, som jag fick fram utifrån mina sökningar, innehöll psykisk misshandel men inte uttryckligen verbala kränkningar. Jag läste grundligt igenom dessa rättsfall för att se om det utifrån beskrivningen gick att urskilja verbala kränkningar. I slutändan hade jag cirka 108 rättsfall innehållandes uppgifter om att verbala kränkningar riktade mot barn från antingen vårdnadshavare eller annan familjemedlem i hemmet förekommit.

Mitt tredje urval blev att välja ut de rättsfall som bäst besvarade mina forskningsfrågor, i linje med det målinriktade urvalet. För att kunna besvara mitt syfte, behövde jag finna rättsfall med mer utförliga resonemang av både FR och SN. Jag ville få förståelse för aktörernas, i detta fall SN:s och FR:s tolkningar. Jag ville försöka anamma deras perspektiv och förstå hur de hade

resonerat. Detta är ett villkor för den kvalitativa forskningen, det vill säga, att forskaren strävar efter att förstå aktörens tolkning av den sociala verkligheten (Bryman 1997, s. 89). Jag lyckades sortera ner antalet rättsfall till 33 stycken.

Slutligen valde jag ytterligare exkluderingskriterier för att få ner antalet rättsfall till ett hanterbart antal för min tematiska analys. Jag inspirerades av jämförelselogiken. Den handlar om att det går att få en bättre förståelse för ett visst fenomen, genom att studera fenomenet i relation till motsatser (Bryman 2011, s. 80). Jag sökte efter vissa olikartade rättsfall, då jag ville möjliggöra jämförelser mellan bedömningar och resonemang i de olika rättsfallen. Jag valde ut rättsfall som resulterat i avslag eller bifall, för att illustrera olika utgångar vid ansökan om beredande av vård av unga. Jag strävade även efter att få fram rättsfall med variation i barnens åldrar, för att påvisa skillnader eller likheter mellan barn med eller utan ställföreträdare. Mitt slutliga urval resulterade i 8 LVU-mål: 2 avslag och 6 bifall.

Valet av urvalsteknik är viktigt om man vill få fram resultat som går att generalisera (Bryman 2011, s. 179f). Syftet med mitt urval har dock inte varit att kunna generalisera mina resultat, utan snarare att se om det funnits vissa genomgående teman vid resonemang och beslutsfattande i rättsfall där verbala kränkningar har förekommit.

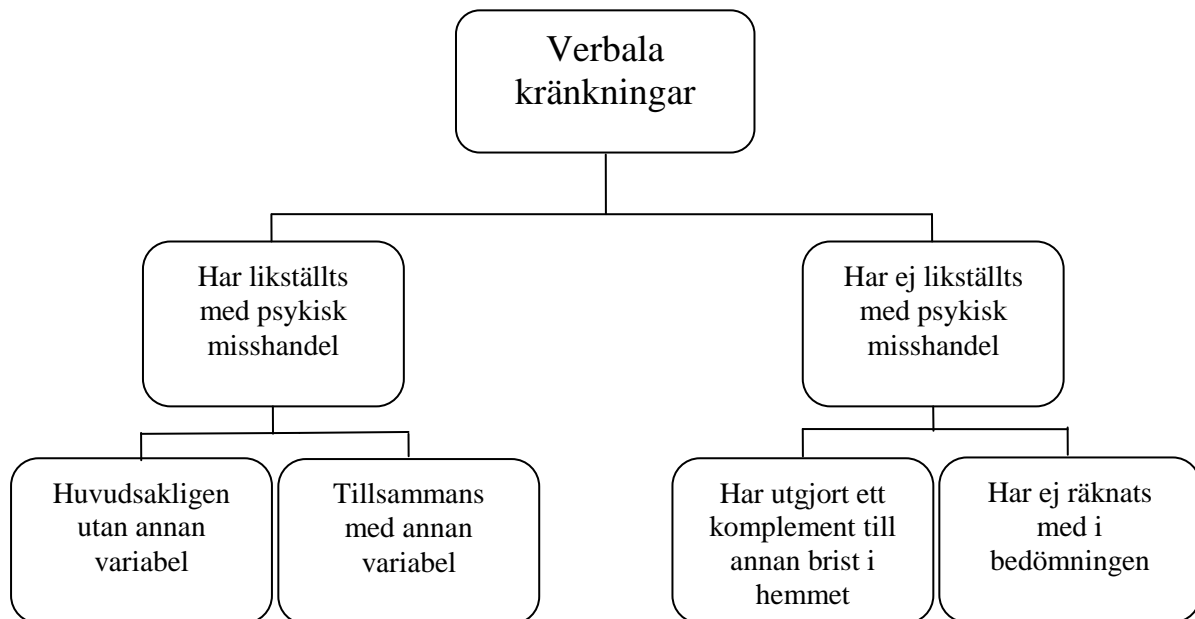
2.2 Tematisk analys

Det angreppssätt som jag har valt för att bearbeta och analysera mitt material är tematisk analys. Den tematiska analysen lägger fokus på att urskilja olika teman och subteman (Bryman 2011, s. 528). Den tematiska analysen är något fri i sin utformning, då den inte utgår från tydliga tekniker (ibid.).

Till analysen hör att sätta in material i tabeller (Bryman 2011, s. 528f). I dessa tabeller förordas att förkortningar används (ibid.). Detta har jag gjort genom att kalla samtliga aktörer i mina tabeller i resultatkapitlet för tvåstaviga namn. Vidare ska det material som presenteras i tabellen helst inte vara för stort i omfång (ibid.). Detta har jag försökt begränsa så långt jag ansett det vara skäligt.

Till min valda metod tematisk analys, är en rekommenderad utgångspunkt vid sökande efter teman att söka efter skillnader och likheter (a.a. s. 529). Jag har funnit följande tema och

subteman i mitt material med utgångspunkt i just skillnader och likheter (se kap. 5.4 för tabell).

En annan utgångspunkt som jag har valt att ta fasta på vid mitt temasökande är det som beskrivs som teorirelaterat material. Det handlar om att använda sig av teorier vid val av teman (Bryman 2011, s. 530). Detta har jag gjort genom att dela in analysen i tematiska avsnitt utifrån de olika rättsprinciperna. Att välja teoretiska förklaringsmodeller utifrån den data som insamlats, kallas även för en induktiv ansats (a.a. s. 28). Denna ansats har varit en bra vägledning vid bearbetning av mitt material.

2.3 Etiska överväganden

I min rättsfallsstudie har forskningsetiska överväganden, med hänvisning till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002) varit aktuella. Två krav som jag valt att ta hänsyn till, och även vägt mot varandra, är individskyddskravet liksom forskningskravet. Individskyddskravet innebär att individen bör skyddas mot otillbörlig insyn i dennes livsförhållanden (a.a. s. 5-6). Forskningskravet däremot handlar om att forskning bör bedrivas så att kunskaper kan inhämtas och utvecklas (ibid.).

Enligt Tim May (1997 s.83f) bör vikten av kunskapsstillskott ställas i relation till individens rättigheter. Våra etiska beslut bör således grundas på etiska principer och inte på en eventuell

ändamålsenlighet med undersökningen (a.a. s. 79). Så hur har jag då avgjort vilka principer eller krav som vägt tyngst för min studie? Vetenskapsrådet (2002 s.5-6) framhåller att det vore nästan oetiskt att avstå från att forska kring sådant som kan förbättra människors levnadsvillkor och hälsa. Jag vill argumentera för att min studie ligger i linje med en sådan strävan efter att förbättra människors livsvillkor, i detta fall situationen för de unga i vårt samhälle. Jag bedömer att det är angeläget att uppmärksamma hur verbala kränkningar har hanterats i LVU-rättsfall, för att få en förståelse för om barn som utsätts för denna specifika misshandelsform skyddas via rättsliga ingripanden, eller om mer lindriga och frivilliga ingripanden bedöms vara nog.

Individskyddskravet kan dock inte lämnas helt utan hänseende. Att analysera LVU-rättsfall ställer fortfarande en del krav på mig själv, i synnerhet då min studie omfattar rättsfall där personliga uppgifter om unga utlämnas. Med personuppgifter avses all information som kan härledas till en faktisk fysisk person (Vetenskapsrådet 2002, s. 16). Bestämmelserna om sekretess i 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen är tillämpliga i mina rättsfall, vilket innebär att det råder sekretess kring de ungas personliga förhållanden och de uppgifter som har lagts fram vid förhandling bakom stängda dörrar. Detta betyder inte att personliga uppgifter av något slag inte förekommer i dessa rättsfall, utan det framkommer i samtliga rättsfall vad den unge har utsatts för och vad den unge själv har framfört om dessa förhållanden. Den unges namnuppgifter och personnummer förekommer också.

Bo Edvardsson (2008), docent i psykologi vid Örebro universitet, som har gjort en del rapporter om rättsfall, har löst individskyddskravet på följande vis: ”I vissa frågor kan det vara olämpligt att vara alltför detaljerad kring det enskilda fallet, varför texten gjorts något vag på en del punkter, t.ex. vad gäller geografiska förhållanden.” (a.a. s. 3).

Med ovan resonemang i åtanke, har jag valt att avidentifiera mitt material genom att utelämna de ungas eller vårdnadshavarnas vistelseort, namn eller initialer. Istället har jag valt att kalla barnen och vårdnadshavarna för förkortningar som inte haft någon koppling alls till deras riktiga namn. Detta har jag även gjort i alla citat i resultatkapitlet. Vidare har jag utelämnat deras könspronomen, vilket jag även har gjort i samtliga citat. I resultatkapitlet har jag inte skrivit ut målnummer utan jag har kallat mina rättsfall för rättsfall A, rättsfall B och så vidare.

Jag har redogjort för de förhållanden som har legat till grund för ansökan om omhändertagande och jag har även gått in på detaljbeskrivningar och konkretiseringar, för att kunna återberätta de resonemang som har förts gällande det fenomen som jag valt att observera. Jag är medveten om att sådan information kan göra att mina rättsfall går att identifiera, samt att information kan härledas till vårdnadshavarna och barnen. Detta anser jag dock vara en rimlig intresseavvägning mellan forskningskravet och individskyddskravet. På grund av forskningskravet transparens, har jag bifogat samtliga målnummer i bildformat i en bilaga. Jag har därmed försäkrat mig om att samtliga målnummer ej blir sökbara via Google.

3 Teoretiska utgångspunkter

3.1 Offentlighetsrättsliga principer

Jag har valt teoretiska verktyg, med utgångspunkt i hur jag bäst ska kunna förstå SN:s anförande liksom FR:s motiveringar och beslut. Det underlag som SN baserar sina resonemang på, är i regel bedömningar grundade på BBIC-modellen, vilken är en utvecklingsekologisk modell framtagen för socialtjänstens arbete med handläggning av barnavårdsärenden (Socialstyrelsen 2015). Detta innebär att utvecklingsekologiska perspektiv kan underbygga en förklaringsmodell som går att tillämpa på SN:s anförande. Jag bedömer dock att en sådan teoretisk utgångspunkt framförallt bekräftar SN:s användning av en viss modell och inte ger mig eller läsaren någon förklaring till varför de har valt att tolka rätten så som de har gjort. Dessutom går utvecklingsekologiska perspektiv sällan att tillämpa på FR:s resonemang, då de senare utgår ifrån ett juridiskt perspektiv, med fokus på rättsnormer och rättspraxis.

För att jag ska få förståelse för rättsfallen, behöver jag analysera dem i termer av den kontext i vilken de framkommit. Därför bedömer jag att en rimlig teoretisk utgångspunkt är perspektiv på offentlighetsrättsliga principer. Dessa principer är rättsregler som har en central betydelse för rättstillämpningen i förvaltningsrätt (Marcusson 2012, s. 9ff), vilket innebär att både SN och FR förhåller sig till dem.

Min strävan är att försöka urskilja hur tillämpningen av principerna har färgat respektive rättstillämpande parts resonemang gällande 1 och 2 §§ LVU, med fokus på kriteriet psykisk misshandel. Den litteratur som jag har valt att utgå ifrån är antologin *Offentlighetsprinciper* (Marcusson 2012) där olika jurister redogör för varsin rättsprincip. Även jur. kand. Maria Forsmans rättsvetenskapliga avhandling *Rättsliga ingripanden vid föräldrars våld och övergrepp mot barn* (2013) är användbar för min teoretiska ingång. Forsman redogör för hur de offentlighetsprinciperna kan tillämpas inom det socialrättsliga området (ibid.).

De offentlighetsprinciperna har en central roll inom den offentlighetsprinciperna tillämpningen, oavsett om det finns lagregler eller inte (Helmius 2012, s. 161). Meningen med principerna är att de ska garantera rättssäkerheten i relationen mellan den enskilde och förvaltningen (ibid.). Till de offentlighetsprinciperna hör *legalitetsprincipen*, *objektivitetsprincipen*, *proportionalitetsprincipen* och *officialprincipen* (Marcusson 2012, s. 14). Vissa principer får ibland företräde framför andra principer beroende på omständigheterna i respektive rättsfall (a.a. s. 10). Det innebär att de olika offentlighetsprinciperna kan vara mer framträdande än andra i de olika rättsfallen. Dock går *legalitetsprincipen* inte att åsidosättas, utan denna princip ska vid beslutsfattande alltid prioriteras före andra principer (Helmius 2012, s. 159-161). Jag kommer att redogöra mer ingående för respektive princip nedan, och jag börjar med legalitetsprincipen.

3.1.1 Legalitetsprincipen

Legalitetsprincipen ställer krav på att rättstillämparna inom myndigheter och domstol ska ha författningsstöd och/eller lagstöd för sina beslut (Sterzel 2012, s. 73f). Detta gäller inte enbart FR utan också SN (Forsman 2013, s. 215). Legalitetsprincipen går att härleda till 1 kap. 1 § 3 st Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform (RF) där det framgår att den offentliga makten ska utövas under lagarna.

Vid beslut som är betungande för den enskilde, såsom när den enskildes grundläggande fri- och rättigheter enligt 2 kap 6 och 8 §§ RF blir föremål för inskränkning enligt 2 kap. 20 § RF, ska författningsstödet utgöras av lagstöd (Forsman 2013, s. 133; Sterzel 2012, s. 73, 79f). För att legalitetsprincipen ska bli uppfylld, måste en sådan rättighetsbegränsning som avses i 2 kap. § 20 RF ha stöd i lag (Helmius 2012, s. 158f). Då LVU är en tvångsvårdslag innehåller den sådana rättighetsbegränsningar som avses i 2 kap. 20 § RF (Socialstyrelsen 2013, s. 2f).

För tillämpningen av LVU innebär legalitetsprincipen således att den unge inte får omhändertas på godtycklig grund, utan det krävs lagstöd. Denna normbundenhet, som utgör grunden för legalitetsprincipen, innebär att saklighet ska höras (Forsman 2013, s. 133). Detta leder oss vidare till nästa princip; objektivitetsprincipen.

3.1. 2 Objektivitetsprincipen

Då rättstillämparna måste göra bedömningar i de enskilda fallen, räcker inte enbart legalitetsprincipen till (Bull 2012, s. 101f). Vid beslutsfattande ställs krav på objektivitet. Objektivitetsprincipen består av två komponenter: saklighet och opartiskhet (a.a. s. 97-103). I 1 kap. 9 § RF beskrivs detta på följande vis: ”Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet.”

Kravet på opartiskhet innebär att beslutfattarna ska ha en opartisk inställning till de som berörs av ett visst beslut (Bull 2012, s. 102-105). Beslutfattarna får till exempel inte ha någon relation till de berörda parterna för rättsfrågan, och de får inte heller färgas i sitt beslut på grund av politisk åsikt (ibid.).

Saklighetskravet ställer krav på att behandla lika fall lika (Bull 2012, s. 102; Forsman 2013, s. 215). Vidare innebär saklighetskravet att ovidkommande sakförhållanden ska lämnas utan hänsyn. De omständigheter som ligger till grund för beslutsfattandet ska enbart ha betydelse för den fråga som prövas i rätten (Bull 2012, s. 101ff).

3.1.3 Proportionalitetsprincipen

Proportionalitetsprincipen går att härleda till de rättighetsinskränkningar som återfinns i 2 kap. 20 § RF. Om det blir aktuellt med rättighetsinskränkande åtgärder, ska alltid en avvägning göras mellan olika intressen, samt mellan skada och nytta (Helmius 2012, s. 136f). I 2 kap. 21 § RF står det att begränsningen inte får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den. Proportionalitetsprincipen kallas även för *det lindrigaste ingreppets principer* (Forsman 2013, s. 134). Det innebär att ju mer ingripande en åtgärd är, desto tyngre bör också anledningarna som föranleder en sådan åtgärd vara (ibid.).

Om det finns ett jämförbart alternativ, som är mindre inskränkande, ska detta alternativ istället väljas (Helmius 2012, s. 137).

Proportionalitetsprincipen återfinns i LVU. Om det enbart finns en mindre betydande risk för att den unges utveckling eller hälsa tar skada, blir inte ingripanden enligt LVU aktuella (Socialstyrelsen 2009, s. 24). Inom skyddslagstiftningen för unga, finns mindre ingripande alternativ såsom frivilliga insatser via SoL (Forsman 2013, s. 134f). Enligt proportionalitetsprincipen är sådana frivilliga insatser att föredra, förutsatt att vårdnadshavaren samtycker (ibid.).

3.1.4 Officialprincipen

Officialprincipen innebär att beslutsfattarna har ett långtgående utredningsansvar innan beslut kan tas (Lundin 2012, s. 197). Hur långt utredningsansvaret sträcker sig, beror på hur ingripande beslutet kan bli för den enskilde (Forsman 2013, s. 216f). Officialprincipen ställer således krav på myndigheterna att utreda, så att beslutsfattarna ska ha ett så bra underlag som möjligt inför ett beslutsfattande (Lundin 2012, s. 213). Om underlaget ej bedöms vara tillräckligt kan det nämligen resultera i ett avslag (a.a. s. 197).

I 11 kap. 1 § SoL framgår det att SN har ett ansvar att utreda ärenden, som har kommit till deras kännedom, och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. Enligt rättspraxis har SN i egenskap av att vara part i LVU-mål ett långtgående utredningsansvar (Lundin 2012, s. 210-212). Detta innebär att domstolen ska kunna förlita sig på att den utredning som SN presenterar i rätten är fullgod. Om underlaget däremot bedöms som bristfälligt, får inte domstolen som också har utredningsskyldighet besluta om avslag på grund av bristfälligt underlag utan att först försöka åtgärda utredningsbristerna (Lundin 2012, s. 221). Dock kan det räcka att FR väljer att komplettera med muntliga uppgifter genom att ställa frågor till SN (jfr JO 1996/97, s. 135). Enligt 8 § Förvaltningsprocesslag (1971:291) (FPL) har domstolen det yttersta ansvaret för att se till att målet blir tillräckligt utrett.

Det finns vissa begränsningar i myndigheternas utredningsansvar och det gäller i förhållande till den enskildes rättigheter (Lundin 2012, s. 197). Detta kallas för hänsynsprincipen och innebär att rättstillämparen ska ta särskild hänsyn till integritetskänsliga fall (Forsman 2013, s. 217). För SN beskrivs detta närmare i 11 kap. 2 § SoL: ”Utredningen ska bedrivas så att inte

någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet. Utredningen ska inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet.”

4 Tidigare forskning

I följande kapitel redovisar jag tidigare forskning som är relevant för mitt undersökningsområde. I Ebscohost har jag sökt efter expertgranskade resultat på sökorden *verbal abuse*, *emotional abuse*, *child abuse*, *domestic violence*, *child maltreatment*, *psychological abuse* och *parental discipline* för att bli orienterad i de konsekvenser som just verbala kränkningar kan leda till. På biblioteken har jag sökt efter böcker om LVU, socialrätt, socialtjänst, förvaltningsrätt och barnens rätt.

Jag har valt att sammanställa avsnittet 4.1 om just konsekvenserna av den verbala misshandelsformen. Jag vill synliggöra hur denna misshandelsform påverkar de unga både kortsiktigt och långsiktigt. Förhoppningsvis får läsaren därmed en bredare förståelse till varför denna misshandelsform är angelägen att uppmärksamma. I 4.2 beskriver jag relationen mellan socialtjänst och domstol, utifrån en studie som gjorts på området. I 4.3 redogör jag för forskning kring de dilemman som uppstår i samband med utredningsförfarandet, samt hur dessa dilemman går att spåra till själva beslutsunderlaget.

4.1 Verbala kränkningar

4.1.1 Mobbning i hemmet

Forskning om mobbning har under de senaste 20 åren utvecklats nämnvärt. I forskningen har framförallt den mobbning som förekommer i skolan uppmärksammats. Mobbning i hemmet har inte fått lika stort utrymme i de undersökningar som gjorts (Monks et al. 2009, s. 147).

Rena D. Duncan (1999), professor i psykologi, har genomfört en enkätundersökning på 210 universitetsstudenter för att kartlägga frekvensen av mobbning i hemmet respektive i skolan (a.a. s. 45-54). I studien hade 18 procent av studenterna blivit psykiskt misshandlade av sina föräldrar. I samma studie hade 61 procent av de manliga studenterna och 50 % av de

kvinnliga studenterna blivit mobbade i skolan. De studenter som hade upplevt mobbning i skolan, hade i större utsträckning beskrivit att de blivit utsatta för psykisk misshandel utav sina mödrar, än de studenter som inte alls varit offer för mobbning i skolan. Den psykiska misshandeln hade framförallt utgjorts av verbala kränkningar såsom förolämpningar, kritiserande, skuldbeläggande, förlöjligande och nedtryckande. Den grupp studenter, som hade varit med om mobbning eller misshandel både i skolan och i hemmet, hade mått betydligt sämre psykiskt än övriga studenter i undersökningen. Duncan påpekar att dessa studenter inte hade haft någon tillflyktsort då mobbning förekommit både i skolan och i hemmet (ibid.).

Lisa Hutchinson, docent i straffrätt och David Mueller, doktor i statsvetenskap (2008), har gjort en studie om hur föräldrars verbala kränkningar påverkar barns utsatthet för mobbning i skolan (a.a. s. 21). Deras studie bygger på 2126 respondenter från högstadiet och gymnasiet. Hutchinson och Mueller fastställer, utifrån studiens resultat, att barn som blir utsatta i hemmet för verbala kränkningar och verbala hot riskerar att växa upp och bli offer för verbala kränkningar även utanför hemmet. Studien visar att vissa barn blir vana vid förtrycket från föräldrarna och lär sig en passiv acceptans till övergrepp, vilket gäller både psykiska som fysiska övergrepp (a.a. s. 25).

4.1.2 Konsekvenser av verbala kränkningar

Doktor Catherine Ruth Solomon och Francoise Serres (1999), båda från institutionen för psykologi på Montreals universitet har gjort en studie om hur föräldrars verbala kränkningar inverkar på barnets självförtroende och skolresultat (a.a. s. 339–351).. Deras resultat utgår från 144 stycken frågeformulär ifyllda av 10-åringar samt dessa 10-åringars skolresultat. Resultaten pekar på att föräldrars verbala övergrepp är skadliga för barnen, då deras självbild påverkas negativt. Dessa barn uppfattade sig själva som mindre kompetenta i skolarbetet och mindre bekväma med sig själva och sitt eget beteende (ibid.).

Ney (1987), professor i psykiatri, har gjort en undersökning på föräldrar och barn, med syfte att kunna fastställa hur barn påverkas av verbala kränkningar (a.a. s. 372ff). Utgångspunkten för Neys undersökning är fyra olika grupper (a.a. s. 372). I två av grupperna återfinns mödrar som har fött ett friskt andra barn, antingen i sitt eget hem eller på Christchurch Women's Hospital. En annan grupp i studien är barn från *barn- och familjepsykiatrin på Christchurch*.

Den fjärde gruppen är föräldrar och barn som har kontaktat hjälplinjen på Christchurch. Sammantaget har studien baserats på 154 familjer (ibid.). Genom att använda sig av intervjuer och frågeformulär har Ney fått svar från samtliga grupper. Svaren indikerar att mödrar, som själva har varit utsatta för verbala kränkningar i sin barndom, är mer benägna att behandla sina egna barn illa. Svaren visar också att barn, vars skrik eller gråt irriterar föräldern, löper större risk att bli utsatta för verbala kränkningar (a.a. s. 373f). Resultaten visar att verbalt kränkta barn blir mer pessimistiska och negativa än andra grupper av utsatta barn. Jämfört med barn som upplever andra former av övergrepp, har verbalt kränkta barn en benägenhet att rymma hemifrån och försöka begå självmord, konstaterar Ney (1987, s. 375).

I samtliga studier ovan framgår det således att för den verbalt misshandlade unge, har den psykiska hälsan och självförtroendet påverkats i negativ riktning. Utifrån två studier har det påvisats ett samband mellan utsatthet både i hemmiljö och skolmiljö, vilket tyder på att det kan finnas en ytterligare sårbarhet för denna grupp av unga.

4.2 Relationen mellan domstol och socialtjänst

Gustav Svensson (2012), docent i socialrätt, har genomfört en intervju med 14 rättstillämpare, varav 5 var socialsekreterare och resten jurister (a.a. s. 185-199). Respondenterna arbetade med socialrätt på ett eller annat sätt. Frågorna handlade om rättssäkerhet, samt vad de intervjuade såg som svårast vid tillämpning och tolkning gällande beredande av vård enligt LVU och LVM (ibid.).

Det visade sig att socialsekreterarna liksom juristerna, i synnerhet domarna, förhöll sig till praxis på olika sätt (Svensson 2012, s. 186-193). Det var även tal om att domarnas bedömningar var subjektiva och att de färgades av sina egna personliga uppfattningar. Socialsekreterarna tyckte att bedömningarna inom nämnden var enhetliga, och menade att det kunde bero på att de hade ett sätt att stämma av med varandra, såsom genom metodträffar. Domarna däremot hade inte några sådana möten där de kunde diskutera rättsfrågor vid just LVU-ärenden, vilket bland annat berodde på att LVU-ärenden ansågs vara individuella och därav var det inte meningsfullt att ha praxismöten av något slag. Praxis såsom från högsta förvaltningsdomstolen (HFD) var inte särskilt vägledande för de intervjuade domarna vid bedömningar i LVU-förhandlingar, då de menade att principiella rättsfrågor gällande LVU sällan avgjorts i högsta instans. Därför verkade de inte riktigt se vitsen med att utgå från sådan

praxis vid sina bedömningar. Flera av socialsekreterarna däremot berättade att de hade ambitionen att försöka hålla sig uppdaterade gällande domar från HFD vid tillämpning av LVU (ibid.).

Vad denna studie framförallt visar är att de olika rättstillämparna, socionomer som jurister, har olika tillvägagångssätt och synsätt vid rättstillämpning. Detta har relevans för min studie, då det bidrar till en förståelse för vilka utgångspunkter de olika yrkeskategorierna som möts vid förhandlingar har.

4.3 Barnavårdsutredningar

Enligt 1 § 5 st LVU ska beslut i LVU-domar vara förenliga med barnets bästa. I studien, som jag har redogjort för tidigare av Svensson (2012, s. 194f), framgår det även att både socialsekreterare och jurister tycker att *barnets bästa* är ett något diffust begrepp. Det verkar råda oklarheter kring hur barnets bästa ska förstås i relation till tvångsvård (ibid.).

Enligt juris doktor Pernilla Leviner (2014) kan helt motstridiga alternativ grunda sig på barnets bästa, vilket visar på att det råder en viss oklarhet i definitionen av begreppet (a.a. s. 206-218). Leviner har gjort en mindre rättsvetenskaplig studie på temat barnskyddssystem där hon har analyserat rättskällor och rättspraxis relevanta för området (ibid.). I studien redogör Levin för en del svårigheter och dilemman som socialsekreterarna står inför i samband med utredningar. Då det i Sverige finns en strävan att använda sig av frivilliga insatser för att tillgodose barns behov av skydd och stöd, kan det resultera i att utsatta barn inte får det skydd från vanvård, våld, övergrepp och utnyttjande som de är berättigade till, såsom det föreskrivs i artikel 19 i Barnkonventionen. En omständighet som har uppmärksammats i samband med barnavårdsutredningar är även att vårdnadshavarens perspektiv i regel är mer framträdande än barnets perspektiv (ibid.).

Lina Ponnert (2007), filosofie doktor i socialt arbete, har i sin avhandling om tvångsvård av barn och unga ur socialsekreterares perspektiv, precis som Leviner konstaterat att det finns en viss föräldrafokusering i socialtjänstens barnavårdsarbete (a.a. s. 255-257). Ponnert har granskat LVU-utredningar samt akter, och även intervjuat socialsekreterare i fokuserade gruppintervjuer.

Enligt Ponnert finns det en tendens i fallen med de yngre barnen som har ställföreträdare, att föräldrarnas talan – i synnerhet om de samtycker till vården, får en avgörande roll (2007, s. 255-257.). Om vårdnadshavarna samtycker till vård för dessa barn, blir det i regel så att vården får fortsätta på frivillig väg. Ponnert har märkt att ansökan om LVU gällande yngre barn sällan sker, vilket bedöms bero på att socialsekreterarna strävar efter att undvika tvångsvård så långt som möjligt. Ett annat mönster som Ponnert har observerat är att avslag gällande ansökan om LVU är vanligare bland miljöfallen i 2 § LVU, än för de så kallade beteendefallen i 3 § LVU (ibid.).

Ett annat dilemma vid barnavårdsutredningar, är att socialtjänsten enligt 11 kap. 2 § SoL inte ska utreda mer än nödvändigt, samtidigt som de ska erbjuda fullgoda utredningar (Leviner 2014, s. 206-218). Leviner framhåller att rättsliga dilemman går att förvänta sig, med tanke på lagens utformning (ibid.). Ponnert (2007) har även observerat en annan omständighet som försvårar socialsekreterarnas arbete med barnavårdsutredningar och det är socialtjänstens ökade anpassning till rättssystemet (a.a. s. 261). Detta kallas för juridifiering och går exempelvis att urskilja i utredningsförfarandet då socialsekreterarna inväntar tillräckliga bevis innan de går vidare med ansökan (a.a. s. 188, 193f, 201f, 261).

Vad studierna ovan har att tillföra min studie, är en viss inblick i vilka svårigheter själva utredningsförfarandet kan medföra. Detta blir synnerligen viktigt att ha i åtanke inför kapitel 6, där jag presenterar en analys av de anföranden och bedömningar som har gjorts i 8 olika LVU-mål.

5 Resultat

5.1 Bedömning av vårdbehov enligt 2 § LVU

I detta kapitel redogör jag för de 8 rättsfall, som utgör min empiri. I samtliga rättsfall prövas huruvida den unge ska beredas vård enligt 1 och 2 §§ LVU. Jag börjar med en tabell som illustrerar vilka vårdbehov som föreligger i samtliga rättsfall.

Bedömning av vårdbehov enligt 2 § LVU								
	Mål nr. A	Mål nr. B	Mål nr. C	Mål nr. D	Mål nr. E	Mål nr. F	Mål nr. G	Mål nr. H
Bifall			X	X	X	X	X	X
Avslag	X	X						
Finns uppgifter om psykisk misshandel	X	X	X	X	X	X	X	X
SN ansöker på grund av psykisk misshandel	X	X	X			X		X
FR bedömer att vårdbehov finns på grund av psykisk misshandel			X			X		X
Finns uppgifter om fysisk misshandel	X	X	X	X	X	X		
SN ansöker på grund av fysisk misshandel	X	X	X			X		
FR bedömer att vårdbehov finns på grund av fysisk misshandel			X			X		
Finns uppgifter om omsorgsbrister eller annat förhållande i hemmet	X	X	X	X	X	X	X	X
SN ansöker på grund av omsorgsbrister eller annat förhållande i hemmet	X	*	X	X	X	X	X	X
FR bedömer att vårdbehov finns på grund av omsorgsbrister eller annat förhållande i hemmet	X		X	X	X	X	X	
SN ansöker på grund av att behövlig vård ej kan ges med samtycke	X	X	X	X	X	X	X	X
FR bedömer att vårdbehov finns på grund av att behövlig vård ej kan ges med samtycke			X	X	X	X	X	X
* SN är något vaga gällande vilka grunder de har ansökt om vård på. Jag kan inte avgöra om de har ansökt på grund av omsorgsbrister eller ej.								

Tabellen visar vilka uppgifter som har förekommit i utredningen, vad SN har grundat sin ansökan på och vilken bedömning FR har gjort utifrån SN:s ansökan. Ibland har SN valt att inte ansöka om vård på grund av samtliga bristfälliga förhållanden som de har fått uppgifter om har eller kan ha förekommit. När FR har gjort en annan bedömning än SN har det berott på att FR har bedömt att SN:s utredning inte gett tillräckligt med stöd för att en viss misshandelsform eller omsorgsbrist har förekommit.

I rättsfall D fanns det omfattande uppgifter från den unge om att psykisk och fysisk misshandel ska ha förekommit. Dock resonerade SN att de inte kunde avgöra huruvida dessa

uppgifter stämde eller inte, eftersom både den unge och vårdnadshavarna framstod som trovärdiga i sina berättelser. Därför valde inte SN att ansöka om vård på grund av misshandel, men skrev som grund för ansökan att det funnits brister i omsorgen på grund av relationsvårigheter. I rättsfall E fanns det uppgifter om att både psykiskt och fysiskt våld ska ha förekommit och SN skrev i sin utredning: ”B:s uppväxt kantas av våld [...]” (a.a. s. 3). Varför SN enbart valde att ansöka om vård på grund av omsorgsbrister och inte på grund av fysisk och psykisk misshandel, gav de aldrig någon förklaring till.

I rättsfall G gjorde SN enbart en ansökan om vård på grund av omsorgsbrister, trots att det fanns återkommande uppgifter om systematiska verbala kränkningar i utredningen. SN argumenterade aldrig för att likställa dessa kränkningar med psykisk misshandel. Jag har ändå kryssat i rutan *finns uppgifter om psykisk misshandel* i tabellen för detta rättsfall då det framgår i lagens förarbeten (se prop. 1989/90:28, s. 65) att återkommande verbala kränkningar går att likställa med psykisk misshandel.

Gällande brister i omsorgen eller annat förhållande i hemmet valde jag att slå ihop dessa i tabellen, då de till viss del gick ihop i rättsfallen. I både rättsfall D och E, bedömde FR att det fanns vårdbehov på grund av *tillräckligt allvarlig konflikt* eller *rädsla och ovilja att förenas med sin förälder* vilket hör till något annat förhållande i hemmet (se RÅ 1990 ref. 97).

I rättsfall A, vilket resulterade i avslag, bedömde FR att det fanns vårdbehov på grund av omsorgsbrister men att vården kunde tillgodoses på frivillig väg. I rättsfall B, vilket också ledde till avslag, ansåg FR att det visserligen förekommit omsorgsbrister men att det inte fanns några uppgifter i utredningen som gav stöd för att den unge hade vårdbehov på denna grund eller någon annan grund. I rättsfall C ansökte SN om vård på grund av omsorgsbrister och psykisk misshandel för tre barn. SN ansökte även om vård på grund av fysisk misshandel för två av tre barn. FR bedömde att det enbart gick att bedöma att ett av tre barn varit utsatt för just fysisk misshandel. Samtliga barn bedömdes ha vårdbehov på grund av psykisk misshandel och brister i omsorgen.

Utifrån tabellen går det att urskilja att FR bedömde att det fanns vårdbehov på grund av omsorgsbrister i sex rättsfall. SN ansökte om vård på grund av omsorgsbrister eller annat förhållande i hemmet i sju av åtta rättsfall. Dock kan de ha rört sig om åtta av åtta rättsfall, då det i ett fall var något oklart vilka vårdbehov SN ansökte om vård för.

SN ansökte om vård på grund av psykisk misshandel i fem rättsfall och FR beslutade om vård på grund av psykisk misshandel i tre av dessa fem. När SN ansökte om vård på grund av psykisk misshandel, ansökte de även om vård på grund av fysisk misshandel i fyra av fem fall. I de tre fall då FR beslutade om vård på grund av psykisk misshandel, beslutade de även om vård på grund av fysisk misshandel i två fall och omsorgsbrister i samtliga.

I två rättsfall bedömde FR att fysisk misshandel utgjorde ett vårdbehov. SN hade ansökt om vård på grund av fysisk misshandel i fyra fall. Vid samtliga beslut om vård på grund av fysisk misshandel hade också psykisk misshandel förekommit, samt omsorgsbrister eller annat förhållande i hemmet.

5.2 De olika parternas inställning till SN:s ansökan

Nedan redogör jag för vilken inställning samtliga parter har till nämndens ansökan om beredande av vård enligt 2 § LVU. För enkelhetens skull väljer jag att kalla samtliga barn och unga för B1, B2 och B3. Vårdnadshavarna får heta V1 och V2. I de fall då barnen inte har fått föra sin egen talan i rätten, har jag enbart valt att inkludera deras ställföreträdarens inställning. Dock redogör jag i texten även för de fall då ställföreträdaren avvikit från barnens inställning. FR:s inställning till ansökan om vård går att urskilja i kolumnen längst åt höger, där deras beslut framgår.

De olika parternas inställning till SN:s ansökan om beredande av vård							
Mål nr.		B1	B2	S	V1	V2	Beslut
A	Bestrider bifall				X	X	Avslag
	Medger bifall			X			
B	Bestrider bifall				X		Avslag
	Medger bifall			X			
C	Bestrider bifall				X		Bifall
	Medger bifall			X			
D	Bestrider bifall				X	X	Bifall
	Medger bifall	X					

Mål nr.		B1	B2	S	V1	V2	Beslut
E	Bestrider bifall				X	X	Bifall
	Medger bifall	X					
F	Bestrider bifall				X		Bifall
	Medger bifall	X					
G	Bestrider bifall	X	X		X		Bifall
	Medger bifall						
H	Bestrider bifall				X	X	Bifall
	Medger bifall			X			
Förkortningar: B1 = barn 1, B2 = barn 2 S = ställföreträdare för barn under 15 år V1 = vårdnadshavare 1, V2 = vårdnadshavare 2 X = ja							

En av tre nämndemän var skiljaktig i mål nr. A och ansåg att det fanns en tillräcklig grund för att bereda den unge vård enligt LVU. I övrigt fanns det inga andra dissidenter än vad som går att utläsa ur tabellen ovan.

Samtliga vårdnadshavare bestred nämndens ansökan. Av barnen som kunde föra sin egen talan i rätten, medgav de nämndens ansökan i tre av fyra fall. I fall G bestred två barn nämndens ansökan. Dessa barn hade varken uttryckt önskemål i utredningen eller i den muntliga förhandlingen om att bli placerade. FR var dock överens med SN om att barnen skulle beredas vård enligt LVU.

Ställföreträdarna medgav nämndens ansökan i samtliga fall där de varit företrädande. Ställföreträdaren i rättsfall A hade inte tagit fasta på barnets senaste önskemål, då barnet senast berättat att hen ville hem igen och att allt egentligen var jättebra därhemma. Då den unge pendlat i att antingen bekräfta eller förneka uppgifter om misshandel i hemmet, hade ställföreträdaren gjort en samlad bild och därför beslutat om att tvångsvård vore det bästa för barnet i nuläget. I rättsfall C hade ställföreträdaren enbart medgett bifall till ansökan om vård på grund av psykisk misshandel och omsorgsbrister, trots att två av barnen även lämnat uppgifter om fysisk misshandel. FR däremot tyckte att det fanns tillräckligt med stöd i SN:s

utredning för grunden fysisk misshandel för ett av barnen. I övrigt hade ställföreträdarna i rättsfall B och H samma uppfattning som barnen.

5.3 Verbala kränkningar

I avsnitt 5.1 har läsaren fått en helhetsbild över vad som har framkommit i LVU-målen om barnens vårdbehov och på vilka grunder nämndens ansökan har medgetts eller avslagits. Med avsnitt 5.2 i nära anslutning, har läsaren också fått en inblick i vilken inställning samtliga parter har haft till vården och vårdbehoven. Det innebär att det nu är läge att gå in på det mer specifika för min studie: verbala kränkningar.

Jag börjar med att redogöra för de uppgifter som finns i utredningen och den muntliga förhandlingen om verbala kränkningar i respektive rättsfall, såsom barnets uppgifter och vårdnadshavarnas inställning till uppgifterna. För samtliga rättsfall, redogör jag även för SN:s och FR:s resonemang kring betydelsen av de verbala kränkningarna för beredande av vård av unga. Det bör betonas i sammanhanget att resonemangen kring betydelsen av de verbala kränkningarna i regel görs i relation till huruvida det motsvarar psykisk misshandel eller ej.

Jag använder ibland citat från rättsfallen, dock ersätter jag då barnens namn med B1, B2, B3 och vårdnadshavarnas namn med V1 och V2 på grund av individskyddskravet. Jag ersätter även deras könspronomen med ordet hen. Ord som dotter och son ersätts också med hen. Mamma och pappa ersätts med ordet förälder.

Rättsfall A – Avslag på samtliga grunder

Barnet, 12 år gammal, har i en egen orosanmälan uppgett att det har förekommit verbala kränkningar vid bråk, och att dessa kränkningar ska ha sårat hen mycket. Barnet har exempelvis fått höra att hen inte är en familjemedlem längre. Vid samtal med SN dagen efter att anmälan inkommit, har barnet förklarat att hen gjorde en anmälan då hen ville att familjen skulle lära sig att sluta behandla hen illa och sluta säga elaka saker till hen.

SN har skrivit följande i sin ansökan: ”Den psykiska misshandeln har visat sig vara påtaglig [...]” (Rättsfall A, s. 6) och ”B1 är i behov av skydd för att inte utsättas för kränkningar och

fysisk eller psykisk misshandel i hemmet” (ibid.). Den psykiska misshandeln ska enligt uppgifter i nämndens underlag ha utgjorts av verbala kränkningar och verbala hot om våld.

Vid den muntliga förhandlingen, har vårdnadshavaren delvis instämt till uppgifterna om verbala kränkningar och uppgett att hen kan ha sagt något kränkande över telefon.

FR:s bedömning, utifrån samtliga uppgifter som inkommit, lyder:

Även om V1 och V2 har uttryckt sig på det sätt som framgår av utredningen är detta i sig inte tillräckligt för att utgöra systematiska kränkningar på ett sådant sätt som förutsätts för att utgöra psykisk misshandel. B1 har vid flera tillfällen uppgivit att hen utsätts för kränkningar i familjen. Nämnden har dock inte närmare utrett i vilken omfattning och på vilket sätt hen, utöver lämnade exempel, skulle utsättas för sådana kränkningar. Utifrån den utredning som nämnden har presenterat går således inte att dra slutsatsen att B1 utsätts för psykiska kränkningar av V1 och V2 på ett sådant sätt att vård enligt LVU kan aktualiseras. (Rättsfall A, s. 13).

En nämndeman var här skiljaktig: ”Jag anser även att det av utredningen framgår att B1 har fått utstå verbala kränkningar på ett sådant sätt att hen får anses utsatt för psykisk misshandel.” (Rättsfall A, s. 15).

Rättsfall B – Avslag på samtliga grunder

Barnet, 14 år gammal, har berättat för SN att det har förekommit verbala kränkningar och anklagelser om att hen är orsak till föräldrarnas problem. Vidare ska vårdnadshavaren ha pratat illa om barnet inför andra och anklagat barnet för att ljuga, enligt barnet. Vårdnadshavaren har förnekat samtliga uppgifter om verbala kränkningar och övrig misshandel.

SN har inte framfört varför just de verbala kränkningarna riskerar att utsätta den unges hälsa och utveckling för påtaglig skada, utan redogjort mer generellt för vilka konsekvenser all misshandel kan leda till:

Fysisk eller psykisk misshandel av barn innebär ofta att barnets självkänsla blir låg och att barnet tror att det har gjort fel och tar på sig skulden för misshandeln. Barnets grundtillit till människor skadas. Barnet lär sig att konflikter hanteras genom makt, dominans och våld. (Rättsfall B, s. 4).

Vidare har SN anfört att riskfaktorerna i barnets hemsituation är omfattande och att barnet behöver skyddas från fortsatt våld och att det därmed finns en grund för LVU.

I FR:s bedömning finns inga resonemang om just verbala kränkningar. I bedömningen anför FR att de saknar stödbevisning från både den skriftliga utredningen och den muntliga förhandlingen om att psykisk misshandel har förekommit. I sammanhanget kan det vara värt att nämna att FR även bedömer att de saknar stödbevisning för övriga misshandelsformer och omsorgsbrister som SN ansökt om vård på grund av. Det är alltså inte specifikt för bara den psykiska misshandeln. Samtidigt är FR noga med att betona att de inte ifrågasätter den unges uppgifter:

Förvaltningsrätten ifrågasätter inte B1:s upplevelse av hemmiljön. Socialnämnden har emellertid inte gjort sannolikt att bristerna är så klara och konkreta att de kan anses medföra en påtaglig risk för att B1:s hälsa och utveckling skadas. (Rättsfall B, s. 9).

Rättsfall C – Bifall p.g.a. omsorgsbrister, psykisk och fysisk misshandel

Barnen, 1, 3 och 7 år gamla, har inte själva lämnat uppgifter till SN om förekomsten av de verbala kränkningarna. Dock har dessa uppgifter framkommit genom orosanmälningar. SN har i sin utredning, gjort bedömningen att de verbala kränkningarna utgör psykisk misshandel.

Vårdnadshavaren har delvis instämt till uppgifterna, och uppgett att hen kan ha uttryckt sig nedsättande mot barnen, men att hen arbetar aktivt för att bli bättre i sitt bemötande mot barnen.

FR har i sin bedömning fastställt att psykisk misshandel utgör en grund för omhändertagande i detta fall:

Sammantaget anser förvaltningsrätten att V1:s verbala kränkningar och hårda förhållningssätt mot B1 och B2 samt orealistiska förväntningar på vad de utifrån sin ålder och utvecklingsnivå kan utföra och förstå utgör psykisk misshandel. Deras hälsa och utveckling samt självbild löper en påtaglig risk att skadas på grund av denna. Eftersom det rör sig om en etablerad hållning hos V1 i förhållande till sina barn finner förvaltningsrätten att även B3 riskerar samma typ av behandling i föräldrarnas vård. (Rättsfall C, s. 9).

Rättsfall D – Bifall p.g.a. något annat förhållande i hemmet

Barnet, 16 år gammal, har berättat att föräldrarna ofta utsätter hen för verbala kränkningar. Föräldrarna har förnekat dessa uppgifter helt.

SN har själva uttryckt att den skriftliga utredningen inte har klargjort om barnet har utsatts för fysisk eller psykisk misshandel. Dock har SN kunnat konstatera att det finns relationssvårigheter av allvarlig art. FR har gjort följande bedömning:

Oavsett vad som faktiskt har hänt i relationen mellan hen och föräldrarna måste beaktas att hen under utredningens gång har vidhållit sina uppgifter samt uppgett att hen är mycket rädd för att föräldrarna ska göra hen illa samt att hemsituationen gör hen deprimerad. (Rättsfall D, s. 8).

Uppgifterna som den unge har vidhållit, har handlat om verbala kränkningar men också övrig psykisk misshandel, fysisk misshandel och omsorgsbrister. FR:s beslut blev här vård enligt LVU på grund av något annat förhållande i hemmet.

Rättsfall E – Bifall p.g.a. något annat förhållande i hemmet

Barnet, 15 år gammal, har uppgett att föräldrarna har utsatt hen för verbala kränkningar. Barnet har återkommande fått höra av sina föräldrar att hen är tjock och en dum flicka. Enligt barnet, ska föräldrarna även ha fortsatt med sina anklagelser nyligen i samband med telefonsamtal. Föräldrarna har förnekat dessa uppgifter helt.

I underlaget för nämndens ansökan, finns följande resonemang: ”Det har varit fråga om fysiskt våld men det psykiska våldet och hoten om våld framstår som det mest allvarliga för B1” (Rättsfall E, s. 3). Trots detta resonemang har SN enbart ansökt om vård på grund av omsorgsbrister. FR:s bedömning utifrån vad som har framkommit i den skriftliga utredningen och muntliga förhandlingen är följande:

De bakomliggande orsakerna till att B1 mår psykiskt dåligt och inte vill återvända hem, bedömer förvaltningsrätten i ett fall som detta inte vara av betydelse för bedömningen av vårdbehovet. Under alla förhållanden kan konstateras att det föreligger allvarliga relationsproblem mellan föräldrarna och B1 genom att de förra saknar förståelse för hens behov av känslomässig trygghet. (Rättsfall E, s. 7).

Beslutet här blev således vård på grund av annat förhållande i hemmet.

Rättsfall F – Bifall p.g.a. omsorgsbrister, psykisk och fysisk misshandel

Barnet, 15 år gammal, har uppgett att hen har utsatts för omfattande verbala kränkningar av sin vårdnadshavare. Dessa kränkningar har intensifierats på senare tid och inträffat dagligen. Vid ilskeutbrott har barnets vårdnadshavare uttryckt verbala kränkningar, såsom skällsord.

Vårdnadshavaren har delvis förnekat dessa uppgifter och uppgett att hen inte har kallat barnet för något annat än monster, vilket hen har bett om ursäkt för.

Flera orosanmälningar har kommit in till SN genom åren, gällande barnets mående och vårdnadshavarens otrevliga bemötande gentemot barnet. SN har utifrån samtliga uppgifter om psykisk misshandel, fysisk misshandel och omsorgsbrister bedömt att det bästa för B1 är vård enligt LVU.

FR har gjort bedömningen att de verbala kränkningarna motiverar ett rättsligt tvångsingripande enligt 2 § LVU:

Av utredningen framgår att V1 dagligen har utsatt B1 för omfattande verbala kränkningar genom att kalla hen för diverse skällsord. V1 bekräftar under den muntliga förhandlingen att det har hänt att hen har kallat B1 för monster. Enligt förvaltningsrätten har V1 genom detta handlande utsatt B1 för sådana kränkningar som utgör psykisk misshandel i LVU:s mening. (Rättsfall F, s. 6).

Rättsfall G – Bifall p.g.a. omsorgsbrister

Barnen, båda 15 år gamla, har berättat att den ena av dem, blir utsatt för verbala kränkningar av sin förälder. Barnet - B1, som inte blir utsatt har uppgett att hens tvilling B2 ibland blir kallad för fula saker, men att B1 själv aldrig blir det.

B2 har berättat för SN att det stämmer att hen ibland blir kallad för idiot, men att det inte betyder något då hen vet att föräldern inte menar något illa med att säga så. Enligt uppgifter från skolan har dock barnet beskrivit en något annan bild. För skolan har barnet berättat att hen blir kallad för fula saker, såsom idiot och dum i huvudet, och att barnet blir ledsen av detta. Vidare har barnet berättat för skolan att hen inte vågar prata med sin förälder, för denne blir arg då.

Barnens förälder har inte förnekat uppgifterna om verbala kränkningar, utan påstått att B2 vet att hen inte menar något illa när hen kallar B2 för idiot.

Då SN:s ansökning är grundad på omsorgsbrister, har FR tydliggjort att de enbart prövar frågan brister i omsorgen. I sin bedömning har FR dock diskuterat de verbala kränkningarna på följande vis:

Om det skulle stämma att B2 inte blir ledsen av att bli kallad elaka saker – vilket förvaltningsrätten betvivlar – ger det dock lika stor anledning till oro eftersom det i så fall tyder på att kränkningar blivit ett normaliserat inslag i B2:s vardag. (Rättsfall G, s.12).

Detta resonemang i FR:s bedömning, utgör en grund av flera för beslut om vård på grund av omsorgsbrister i detta fall.

Rättsfall H – Bifall p.g.a. psykisk misshandel

Barnet, 14 år gammal, har berättat att hen utsätts för ett kränkande och skuldbeläggande beteende av sin ena förälder. Enligt egen utsago har barnet blivit kallad för värdelös och andra dåliga namn. Barnet har berättat för sin ställföreträdare att detta bemötande från hens förälder har gjort att hen utvecklat ett dåligt psykiskt mående och inte orkat gå till skolan lika ofta som förut.

Båda föräldrarna har bestridit barnets uppgifter. Dock har den ena föräldern medgett att det har förekommit verbala konflikter, men att barnet ej har utsatts för psykisk misshandel. Samma förälder har även talat om att hen har uttalat vissa hotelser till sina vuxna barn, men aldrig till B1.

SN har motiverat sin ansökan om vård på grund av psykisk misshandel med följande beskrivning: ”B1 utsätts för systematiska kränkningar, nedvärdering och ett skuldbeläggande beteende av sin förälder” (Rättsfall H, s. 3). Det bör noteras att dessa formuleringar är väldigt lika formuleringarna i proposition 1989/90:28 gällande vad som utgör just psykisk misshandel.

FR har gått på SN:s linje och även poängterat i sitt beslut att då barnets uppgifter har framstått som trovärdiga och nyanserade, är det dessa uppgifter som ska ligga till grund för bedömningen. De verbala kränkningarna, tillsammans med verbala hot, föräldrarnas försummelse av barnets behov samt den ena förälderns psykiskt nedbrytande beteende har här likställts med psykisk misshandel i FR:s bedömning. FR har även gett en förklaring till varför de valt att utgå från den unges muntliga uppgifter:

Som framhållits i förarbetena kan det vara förenat med svårigheter att bedöma om psykisk misshandel förekommit. Psykisk misshandel syns inte utåt på samma sätt som fysisk misshandel och det ligger således i sakens natur att den huvudsakliga bevisningen som finns är muntliga uppgifter. (Rättsfall H, s. 10).

5.4 Resultatsammanfattning

Sammanfattningsvis redogör jag för en resultatsammanfattning kring vad som har framkommit i tidigare avsnitt. Jag börjar med att illustrera vilken betydelse de verbala kränkningarna har haft vid beredande av vård enligt 2 § LVU. Jag utgår från de rättsfall där FR har bifallit SN:s ansökan. Av den anledningen är mål nr. A och B inte med i tabellen nedan. I tabellen går det således att se om verbala kränkningar har likställts med psykisk misshandel, eller utgjort ett komplement till omsorgsbrister eller något annat förhållande i hemmet.

Verbala kränkningar						
	Mål nr. C	Mål nr. D	Mål nr. E	Mål nr. F	Mål nr. G	Mål nr. H
1. Har likställts med psykisk misshandel	X			X		X
a) Huvudsakligen utan annan variabel						
b) Tillsammans med annan variabel	X					X
2. Har ej likställts med psykisk misshandel		X	X		X	
a) Har utgjort ett komplement till annan brist i hemmet		X			X	
b) Har ej räknats med i bedömningen			X			

I rättsfall C har de verbala kränkningarna, tillsammans med ett hårt förhållningssätt och orealistiska förväntningar på vad barnen ska klara av, likställts med psykisk misshandel. I rättsfall D har de verbala kränkningarna ej likställts med psykisk misshandel. Dock har de funnits med som en omständighet av flera i FR:s domskäl för domslutet vård enligt LVU på grund av något förhållande i hemmet. Då har uppgifterna om de verbala kränkningarna bland andra uppgifter pekats på och förklarat den unges ovilja att förenas med sina föräldrar.

I rättsfall E har inte de verbala kränkningarna räknats med i bedömningen, utan FR har konstaterat att grunden för barnets behov av vård inte är det viktigaste, utan att det oavsett finns ett vårdbehov. Då har beslutet blivit vård på grund av något annat förhållande i hemmet. I rättsfall F har de verbala kränkningarna ensamma bedömts utgöra psykisk misshandel, utifrån FR:s resonemang. Dock har FR poängterat att det även har funnits annan psykisk misshandel, men dessa övriga psykiska misshandelsformer har FR bedömt för sig.

I rättsfall G har FR diskuterat de verbala kränkningarna och även kring allvaret i dem. De verbala kränkningarna har utgjort en av flera brister i hemmiljön. FR har enbart bedömt på grunden omsorgsbrister, då det har varit frågan i målet. I rättsfall H har de verbala kränkningarna, tillsammans med andra former av psykisk misshandel, såsom försummande av barnets behov och föräldrarnas nedbrytande beteende gentemot barnet utgjort psykisk misshandel.

I samtliga rättsfall har verbala kränkningar förekommit i utredningen. Dock har de verbala kränkningarna enbart likställts med psykisk misshandel i tre av dessa fall. FR har enbart beslutat om vård på grund av psykisk misshandel i tre fall, vilket innebär att verbala kränkningar har förekommit i samtliga fall där det har beslutats om vård på grund av psykisk misshandel. Detta i kontrast mot att SN har ansökt om vård på grund av psykisk misshandel i fem fall.

6 Analys

6.1 Introduktion

Det går möjligtvis att konstatera att de verbala kränkningarna har haft olika betydelse vid förberedande av vård av unga med stöd av 1 och 2 §§ LVU i samtliga rättsfall, om vi ser till de resonemang som har förts i utredningarna och i den slutgiltiga bedömningen. I något fall har de verbala kränkningarna varit mer avgörande, i två fall har de verbala kränkningarna tillsammans med annan psykisk misshandelsform utgjort psykisk misshandel i LVU:s mening. I två fall har de inte likställs med psykisk misshandel utan utgjort ett komplement till annat förhållande i hemmet eller omsorgsbrister. I ytterligare ett annat fall har de verbala kränkningarna inte tillskrivits någon särskild betydelse. I återstående två fall har respektive utredning inte bedömts ha tillräckligt med stödbevisning för den rättsfråga som SN ansökt om vård på grund av.

Varför de verbala kränkningarna har bedömts så som de har gjort, är något som jag kommer sträva efter att besvara i detta kapitel, utifrån de offentlighetsprinciperna men även utifrån den rättspraxis som jag tidigare redogjort för. Vissa paralleller kommer även dras till kapitlet tidigare forskning.

6.2 Kravet på legalitet och saklighet

Jag börjar med att klargöra varför det ens är viktigt att pröva huruvida verbala kränkningar har motsvarat psykisk misshandel i LVU:s mening eller ej. I FR:s domsskäl gör FR

bedömningar utifrån samtliga motiv som SN har sökt vård på grund av. Utifrån legalitetsprincipen, som är en tvingande princip som inte går att förhandla bort till förmån för en annan rättsprincip, ska ingen omhändertas på oklara eller godtyckliga grunder (Sterzel 2012, s. 73-80). Då LVU innebär rättighetsbegränsningar, såsom det regleras i 2 kap. 20 § RF, måste FR kunna ta sitt beslut med stöd i lagen och därmed måste det alltså finnas en klar grund som motiverar ett omhändertagande.

I nära anslutning till legalitetsprincipen är en av de balanserade rättsprinciperna – objektivitetsprincipen (Bull 2012, s. 97-105). Saklighetskravet inom denna princip har här särskild betydelse för vilken fråga som FR kommer pröva i sin bedömning. Det innebär att FR utifrån saklighetskravet, kommer att hålla sig till frågan som prövas. Ovidkommande omständigheter kommer lämnas utan hänsyn såtillvida de inte motsvarar eller utgör något komplement till frågan. Detta har gjorts tydligt i exempelvis rättsfall G, där FR själva uttryckt att frågan i målet är om föräldern brister i omsorgen. Trots att FR själva diskuterat de verbala kränkningarna och varför dessa kränkningar ger anledning till oro, har FR inte prövat de verbala kränkningarna i relation till psykisk misshandel i detta rättsfall. Frekvensen av kränkningarna och konsekvenserna av dem har på många sätt överensstämt med beskrivningarna i lagens förarbeten gällande psykisk misshandel (se prop. 1989/90:28, s. 65).

I enlighet med saklighetskravet, ska alltså de omständigheter som ligger till grund för FR:s beslutsfattande enbart ha betydelse för frågan som prövas i rätten. Detta innebär exempelvis att om SN enbart ansöker om vård på grund av fysisk misshandel i ett rättsfall med omfattande uppgifter om verbala kränkningar, kommer inte FR ha med de verbala kränkningarna i domskälet då dessa uppgifter omöjligen kan styrka grunden fysisk misshandel.

I varken rättsfall D eller E har de verbala kränkningarna haft någon tydlig roll i FR:s bedömning. Trots att beskrivningarna av de verbala kränkningarna har varit att de har skett ofta och orsakat den unge lidande – vilket stämmer överens med rättspraxis (se prop. 1989/90:28), har FR inte diskuterat dem i relation till psykisk misshandel. Inte heller i dessa fall har SN ansökt om vård på grund av psykisk misshandel. I dessa rättsfall har dock SN ansökt om vård på grund av omsorgsbrister eller något annat förhållande. Just begreppet omsorgsbrister är en sådan grund för vård som ibland utgörs av ett antal omsorgsbrister, där

bristerna var för sig inte är tillräckliga men som tillsammans blir tillräckliga för att utgöra ett vårdbehov på just denna grund (se SOSFS 1997:15, s. 23).

I rättsfallen som jag har granskat i detta avsnitt har det funnits andra långtgående brister i omsorgen som utgjort en tillräcklig grund för omhändertagande. De verbala kränkningarna har här inte haft någon betydande roll. Om omsorgsbristerna däremot hade varit mer diffusa och oklara, är det möjligt att de verbala kränkningarna fått en mer avgörande roll. Om det inte hade funnits andra brister i omsorgen än de verbala kränkningarna och ansökan likväl gjorts enbart på grund av omsorgsbrister, är det oklart om de verbala kränkningarna ensamma hade kunnat utgöra grunden omsorgsbrister. Så som rättspraxis ser ut, hör verbala kränkningar först och främst till psykisk misshandel. Dock kan de även komplettera grunden *något annat förhållande*, förutsatt att det finns en allvarlig konflikt mellan den unge och vårdnadshavaren/vårdnadshavarna (se RÅ 1990 ref. 97). Så har det gjorts i rättsfall D och E.

Ett tydligt mönster utifrån mina rättsfall är således saklighetskravet. Samtliga vårdbehov inom 2 § LVU har således inte prövats när en ansökan gjorts om vård enligt 2 § LVU. Om SN inte har sökt om vård på en viss specifik grund, har inte heller den grunden prövats, oavsett hur mycket stödbevisning som har funnits för misshandelsformen. Enligt saklighetskravet ska nämligen ovidkommande sakförhållanden lämnas utan hänsyn. Ett strikt fokus på saklighetskravet, kan således innebära att om SN är diffusa med grunden till sin ansökan, kommer det även inverka på bedömningen och domslutet.

Har då SN i rättsfall D, E och A haft förståelse för betydelsen av att specificera vårdbehovet vid ansökan? I studien av Svensson (2012) framgår det att socionomer och jurister har olika tillvägagångssätt och utgångspunkter för hur rätten ska tillämpas. Det är därför fullt möjligt att SN inte har haft förståelse för FR:s sätt att tillämpa rätten.

6.3 Kravet på tillräcklig utredning

Utredningarna i rättsfall A och B har båda lett till avslag. FR har varit tydliga med att SN inte har kunnat styrka att den unge har haft ett vårdbehov som motiverar just ett tvångsingripande. SN har i egenskap av att vara part i LVU-mål, ett utredningsansvar som sträcker sig långt, i enlighet med officialprincipen (Lundin 2012 s. 210-212). I Svenssons studie (2012, s. 185-

189) framgår det att en domare ibland får in ansökningar från SN baserat på bristfälligt underlag. Vid dessa omständigheter, brukar domaren i regel avslå nämndens ansökan (ibid.). Huruvida det är ett vanligt fenomen att domare avslår ansökningar baserade på otillräckliga utredningar, går givetvis inte att säga utifrån en domares utsagor och rättsfall A och B. Dock ligger det i linje med officialprincipens krav men också legalitetsprincipens krav.

Legalitetsprincipen går inte att förhandla bort. Om utredningarna inte är tillräckliga, får de inte heller ligga till grund för ett bifall (Lundin 2012, Sterzel 2012). Att avslå en ansökan när utredningen är bristfällig är med andra ord ett sätt att upprätthålla rättssäkerheten (ibid.). Om domstolen inte vet tillräckligt mycket om missförhållanden och misshandel i hemmet, har de inte heller tillräcklig grund att stå på vid beslut om att omhänderta den unge. Detta går även att härleda till proportionalitetsprincipen, på så sätt att ju mer ingripande ett ingrepp är, desto tyngre skäl krävs (Forsman 2013 s. 134).

Dock är frågan förstas om det är rättssäkert att vid LVU-mål med psykisk misshandel, kräva ett underlag som i viss mån är ganska svårt eller rentav omöjligt att få fram. Givetvis går det inte att enbart lita på den unges uppgifter, men i fall med psykisk misshandel, bör uppgifterna rimligtvis övervägas och avvägas mer eftersom de muntliga uppgifterna är den bevisning som framförallt går att få fram. Att bevisningen av psykisk misshandel vanligen består av just muntliga uppgifter från den unge är en viktig faktor att beakta, vilket bland annat har uppmärksammats i rättsfall H.

I båda avslagen i rättsfall A och B, hade SN ansökt om vård på grund av psykisk misshandel bland flera grunder. De unga hade uppgett att de utsatts för verbala kränkningar. FR hade dömt ut stödbevisningen för den psykiska misshandeln. Vilken bevisning FR hade förväntat sig gällande just den psykiska misshandeln är något oklart, då psykisk misshandel inte är en misshandelsform som är enkel att bevisa. I det ena fallet hade FR framhållit att även om de uppgifter som inkommit gällande verbala kränkningar stämde, handlade det inte om systematiska handlingar och kunde därmed inte likställas med psykisk misshandel i LVU:s mening. Den unge hade dock sagt vid upprepade tillfällen att hen blivit utsatt för verbala kränkningar, men FR hade hänvisat till att SN inte bevisat i vilken omfattning och på vilket sätt barnet utsatts för dessa kränkningar. En nämndeman hade dock ansett att bevisningen varit tillräcklig för att likställa verbala kränkningar med just psykisk misshandel i LVU:s mening. Denna skiljaktighet visar på hur svårt det kan vara att göra utredningar och bedömningar gällande psykisk misshandel.

I rättsfall C hade de unga barnen inte lämnat uppgifter själva om verbala kränkningar och den psykiska misshandeln som förekommit. Flera orosanmälningar hade dock kommit in innehållandes uppgifter om just verbala kränkningar och även andra misshandelsformer. FR hade här ansett att underlaget varit tillräckligt för att bedöma att barnen varit utsatta för just psykisk misshandel. Att psykisk misshandel sker framför flertal vittnen och inte i hemmiljön mellan föräldern och barnet, hör möjligen inte det vanliga. I ett antal andra rättsfall som har granskats i denna studie, är det framförallt barnens egna uppgifter som har utgjort den främsta stödbevisningen för huruvida psykisk misshandel har förekommit eller ej.

Att strikt fokusera på officialprincipens krav vid just de fall där den unge uppger att hen blivit utsatt för verbala kränkningar eller annan psykisk misshandel, riskerar att bli kontraproduktivt. Officialprincipen begränsas även av hänsynsprincipen, vilken innebär att rättstillämparen inte ska utreda mer än vad som krävs för att kunna erbjuda en fullgod utredning (Forsman 2013, s. 217). Att socialsekreterarna inte får utreda för mycket, samtidigt som de ska utreda tillräckligt, beskriver Leviner (2014 s. 206-218) som ett rättsdilemma. Utifrån hänsynsprincipen, ska hänsyn tas till den unges och familjens integritet (Forsman 2013, s. 217). Detta motiverar inte extra hembesök för att utreda de verbala kränkningarna ordentligt.

6.4 Kravet på objektivitet

I tidigare avsnitt har jag konstaterat att officialprincipens krav på att det ska finnas tillfredsställande utredning som styrker att en viss misshandelsform har ägt rum, kan bli ganska svår att uppnå vid de mer osynliga misshandelsformerna såsom den verbala misshandelsformen. Det gäller framförallt vid de fall då muntliga uppgifter från barnet tillskrivs liten till begränsad betydelse.

Det bör betonas att enligt den lagstadgade principen *barnets bästa* i 1 § 5 st LVU, ska rättstillämparna utgå från hur de bäst kan tillgodose barnets behov och rättigheter. För att bäst tillgodose barnets bästa, måste de således särskilt beakta barnens uppgifter. Dock är principen barnets bästa svår att tillämpa i praktiken (Leviner 2014, s. 206-218; Svensson 2012, s.194f).

När socialsekreterarna ska utgå ifrån begreppet under sina utredningar och bedömningar, finns det en tendens att tolka barnets bästa utifrån den rådande barnavårdsdiskursen om vad som generellt sett är barnets bästa (Ponnert 2007, s. 188, 193f, 201f, 261). Sådana tolkningar underminerar barnets rättigheter att få sin åsikt beaktad (ibid.). Enligt objektivitetsprincipen ska samtliga berörda parter uppgifter och åsikter beaktas (Bull 2012).

Enligt Svenssons studie (2012) finns det en ambition att låta alla berörda parter få komma till tals. Detta innebär dock inte att samtliga parter uppgifter kommer tillmätas lika stor betydelse i praktiken. Enligt både Ponnert (2007) och Leviner (2014) finns en viss föräldrafokusering i den praktiska tillämpningen av lagen.

I mina rättsfall, går det att utläsa att barnens uppgifter har fått olika stor betydelse för utgången i målen. I rättsfall H, D och E har den unges uppgifter tillmätts en hel del betydelse, trots att övriga parter ifrågasatt barnens uppgifter. Det finns rättspraxis som medger FR rätt att ta ställning för barnet, i de fall då barnets uppgifter framstår som trovärdiga och nyanserade (se HFD 2014 ref. 46). Utifrån mina rättsfall kan jag konstatera följande mönster: ju äldre barnet är, desto mer trovärdighet verkar dennes uppgifter få. Detta går att urskilja i ett flertal rättsfall från min studie.

I rättsfall H, där det blev bifall på grund av psykisk misshandel, valde FR att lita på den unges uppgifter om just psykisk misshandel trots att det mestadels var barnets egna uppgifter som styrkte att den psykiska misshandeln förekommit. Den unge tillskrevs dock viss trovärdighet i och med hans ålder och det faktum att han berättat om dessa omständigheter vid ett flertal tillfällen. FR framhöll i sitt domskäl i rättsfall H att den bevisning som generellt finns gällande psykisk misshandel i huvudsak utgörs av just muntliga uppgifter, då psykisk misshandel inte syns utåt.

Rättsfall B, som resulterat i avslag, får på många sätt anses jämförbar med rättsfall D. I viss mån även med rättsfall E. Barnen i dessa LVU-mål var i liknande åldrar, 14-16 år och samtliga hade uppgett att de utsatts för verbala kränkningar bland andra brister i hemmiljön. Barnen i rättsfall D och E, båda utan ställföreträdare, bedömdes som trovärdiga och deras uppgifter var avgörande för domslutet. Dock hade uppgifterna om just verbala kränkningar inte tillmätts någon betydelse i bedömning av rättsfall E. I rättsfall B däremot, där den unge hade en ställföreträdare och därmed inte en möjlighet att föra sin egen talan i rätten, hade FR visserligen inte ifrågasatt trovärdigheten i barnets uppgifter men angett att de saknade

stödbevisning från SN som styrkte att barnets hemförhållanden kunde medföra en påtaglig risk för skada av barnets hälsa och utveckling.

En förklaring till skillnaden mellan dessa tre fall gällande bedömningen av barnets uppgifter, går möjligen att relatera till rättspraxis (se HFD 2014 ref. 46). Det framgår i rättspraxis att om det finns stödbevisning i utredningen som styrker barnets uppgifter om misshandel eller andra missförhållanden, blir barnets uppgifter avgörande för huruvida sådana missförhållanden har förekommit eller ej. I rättsfall B, D och E hade det befintliga underlaget huvudsakligen bestått av uppgifter från de unga själva, och uppgifterna hade även helt förnekats av föräldrarna. Enligt samma rättspraxis som ovan ska bedömningen i sådana lägen göras utifrån vilka uppgifter som förefaller sig vara trovärdiga. Det hör även till objektivitetsprincipen att beakta alla olika uppgifter och väga dem mot varandra, för att få en så objektiv bild av situationen som möjligt (Bull 2012). Det innebär alltså att FR kan besluta om vård grundat på den unges uppgifter, även om föräldrarna motsätter sig uppgifterna och även om utredningen inte fullt ut styrker dessa uppgifter. I både rättsfall D och E har FR således gjort just den bedömningen, men inte i rättsfall B.

I rättsfall A, som precis som i rättsfall B resulterat i avslag, har den unges uppgifter inte tillmätts någon större betydelse för utgången i målet. Dock har den unge i rättsfall A, till skillnad från i rättsfall B, pendlat i sina uppgifter och därmed inte framstått som trovärdig i samtliga uppgifter. En annan skillnad är att FR bedömt att det visserligen har funnits ett vårdbehov i rättsfall A, men att det har varit möjligt att genomföra med frivilliga insatser.

Som jag nämnt i kapitlet tidigare forskning, har Ponnert (2007) observerat ett mönster i att barn som har ställföreträdare i LVU-mål gällande 2 § i regel blir underställda föräldrarnas vilja – i synnerhet i de fall då föräldern samtycker till frivilliga insatser. Detta går möjligen att urskilja i rättsfall A, men det är oklart om det går att härleda till rättsfall B. I rättsfall B gick FR inte in på huruvida det fanns ett samtycke till behövlig vård eller ej, då de inte fann anledning att prova den omständigheten i och med att de bedömde att det inte gick att klargöra utifrån utredningen att det fanns vårdbehov på någon grund.

6.5 Kravet på partiskhet

På temat objektivitetsprincipen, kan det vara värt att nämna den så kallade juridifieringen som Ponnert (2007) redogjort för. Det innebär att det finns en tendens hos socialsekreterarna att

anpassa sig alltmer till rättssystemet (ibid.). Detta går möjligen att utläsa i rättsfall H där SN beskrivit de verbala kränkningarna med ord och formuleringar som går att finna i rättspraxis gällande just psykisk misshandel. I rättsfall C har SN själva uttryckt att de bedömt att de verbala kränkningarna utgjort just psykisk misshandel. I både rättsfall C och H har FR gjort samma bedömning som SN. Möjligen hade FR kommit till samma slutsats, utan SN:s juridiska formuleringar. Det kan dock vara värt att beakta vad som sker om de olika rättstillämparna börjar efterlikna varandra. Om socionomerna i och med juridifieringen, börjar efterlikna juristerna mer, är frågan vad som händer med kravet på opartiskhet inom objektivitetsprincipen. Jag har tidigare redogjort för vad som krävs för att FR ska kunna göra en objektiv bedömning, och det är att de måste ta hänsyn till alla parterers åsikter. Nämndens åsikter får inte ges företräde per automatik. FR ska göra en objektiv bedömning av samtliga parterers uppgifter.

6.6 Kravet på proportionalitet

Proportionalitetsprincipen är inkorporerad i LVU-lagstiftningen på så sätt att det krävs ett rimligt antagande om att ett visst bristfälligt förhållande i hemmet kan resultera i en påtaglig risk för att den unges utveckling och hälsa skadas.

När utredningarna i huvudsak har bestått av barnens uppgifter, har utredningarna ibland bedömts som otillräckliga och resulterat i avslag, men i andra fall har en avvägning gjorts där barnens uppgifter tillskrivits en avgörande betydelse för utgången. Detta tolkar jag som en avvägning mellan just officialprincipen och proportionalitetsprincipen, det vill säga vad som är det mest proportionerliga att göra i sammanhanget när den unge står fast vid sina uppgifter, samtidigt som utredningen inte har så många andra uppgifter att utgå ifrån.

Är det då i rimlig proportion att omhänderta någon på grund av verbala kränkningar? Vad krävs för att det ska bli rimligt? Lagens förarbeten har sagt sitt och bedömningarna i LVU-målen gällande hur de verbala kränkningarna ska förstås i relation till psykisk misshandel har i regel följt dessa riktlinjer. Enda undantagen är i de fall då SN inte har ansökt om vård på grund av psykisk misshandel. Dock finns det även ett annat anmärkningsvärt exempel och det är rättsfall A, som resulterade i avslag på ett flertal grunder, däribland psykisk misshandel trots uppgifter om återkommande verbala kränkningar. FR hade då resonerat att även om dessa verbala kränkningar förekommit så som de beskrivits, var det inte tillräckligt för att

motsvara psykisk misshandel i LVU:s mening. En nämndeman var här oense, men de övriga beslutade att det inte fanns något vårdbehov och i sådana fall på grund av omsorgsbrister, men det gick att tillgodose med frivilliga insatser. Utgångspunkten *det lindrigaste ingreppets principer* blev här avgörande för utfallet.

Att den skiljaktige nämndemannen tyckte att de verbala kränkningarna motsvarade psykisk misshandel leder oss till viktiga följdfrågor. Finns det ens en samstämmig bild bland rättstillämparna kring vad som avses med systematiskt? Ska de ske verbala kränkningarna ske varannan dag, en gång i veckan eller en gång i månaden? Är det meningsfullt att göra en sådan distinktion som föreskrivs i lagens förarbeten, det vill säga att de verbala kränkningarna ska ske systematiskt för att de ska räknas som psykisk misshandel? I tidigare forskning (Duncan 1999; Hutchinson & Mueller 2008; Ney 1987; Serres & Solomon 1999) finns det ingen beskrivning av att de verbala kränkningarna måste ske systematiskt för att leda till kortsiktiga och/eller långsiktiga konsekvenser för den verbalt våldsutsatte unge.

7 Avslutande diskussion

Att offentlighetsprinciper påverkar huruvida verbala kränkningar i hemmet kommer att bedömas som psykisk misshandel i LVU:s mening eller inte, har jag hittat vissa indikationer för i min uppsats. Ett tydligt mönster som jag har observerat utifrån de rättsfall som jag har valt att studera är betydelsen av saklighetskravet. Det innebär att om SN inte har ansökt om vård på grunden psykisk misshandel för den verbala misshandelsformen, har inte heller den grunden prövats, oavsett hur mycket stödbevisning som har funnits för misshandelsformen i utredningen. Något annat som jag har observerat i min studie, är betydelsen av officialprincipens krav på att SN ska erbjuda fullgoda utredningar i LVU-målen. Om FR bedömer att det saknas stödbevisning som styrker att de verbala kränkningarna har skett systematiskt och utgjort en påtaglig risk för att den unges hälsa och utveckling skadas, kommer de avslå SN:s ansökan på denna grund. Då åtgärder enligt LVU räknas som rättighetsinskränkande ställs det nämligen krav på att det ska finnas en klar grund som motiverar ett omhändertagande. Dock ställs inte lika höga krav på stödbevisningen om de unga bedöms vara tillräckligt tillförlitliga och nyanserade i sina uppgifter.

Om ett tvångsomhändertagande ska ske på grund av verbala kränkningar i hemmet, måste den unge bedömas ha ett vårdbehov på grund av psykisk misshandel och dessutom ska det saknas samtycke till behövlig vård. Samtycke till behövlig vård är avgörande för utgången i målet, då det finns en strävan inom den svenska tvångsvårdslagstiftningen att välja det lindrigaste ingreppets princip så långt det är möjligt (Forsman 2013).. I de fall då det är möjligt kommer vård på frivillig väg därför att föredras (ibid.).

Att diskutera proportionalitetsprincipen i just LVU-sammanhang är synnerligen viktigt, med tanke på vad som kan hända om någon ingriper när det inte är befogat men också vad som kan hända om ingen ingriper när det behövs. Barn som utsätts för verbala kränkningar i hemmet, riskerar att utveckla ett sämre självförtroende (Hutchinson & Mueller 2008; Serres & Solomon 1999). En annan risk är att det verbalt misshandlade barnet utvecklar en passiv acceptans för att bli behandlad illa (Hutchinson & Mueller 2008). I ett av rättsfallen i denna studie, fanns det misstankar om att ett barn börjat normalisera de verbala kränkningarna. Denna passiva acceptans kan leda till att dessa barn blir dubbla offer, det vill säga både utsatta för övergrepp i hemmet och i skolan (ibid.). Duncan (1999) understryker att det finns en korrelation mellan de barn som har blivit utsatta både i skolmiljö och hemmiljö.

I början av min uppsats beskrev jag hur mobbning i form av verbala kränkningar, kan ske i olika sociala sammanhang, inte bara i skolmiljö utan också hemmiljö. Definitionen av mobbning, utgår framförallt från skolans värld. Med mobbning menas inte bara något som sker systematiskt, utan det kan även handla om ett enstaka tillfälle som har lett till allvarigare konsekvenser för den enskilde (Monks et. al. 2009). Socialsekreterare har andra riktlinjer att förhålla sig till gällande den verbala mobbningen, som sker i hemmet. Först när de verbala kränkningarna sker systematiskt, bedöms det som ett förhållande att rikta insatser och åtgärder mot, enligt rättspraxis. Givetvis kan socialsekreterarna intervensera så fort de får kännedom om de verbala kränkningarna i hemmet, genom att erbjuda frivilliga insatser via SoL. Jag är medveten om att det mycket väl kan vara så att barn som utsätts för verbala kränkningar faktiskt i många situationer får stöd och hjälp redan via SoL, och att de fall som jag har granskat här från FR enbart visar de situationer då barnen har förvägrats hjälp.

Faktum kvarstår dock; är det meningsfullt att göra en sådan distinktion som föreskrivs i lagens förarbeten, det vill säga att de verbala kränkningarna ska ske systematiskt för att de ska räknas som psykisk misshandel? Om ett barn får höra att hen är värdelöst ibland, men inte

systematiskt, tar inte barnet då skada? Enligt Ney blir de verbala kränkningarna som barn utsätts för, ett sätt för barnen att förstå sig själva. Om föräldrarna utmålar barnen som mindre värda, så kommer barnen att se sig själva som mindre värda (a.a. s. 375).

Jag anser att det finns en del möjlighet till forskning på området, till exempel om den verbala misshandelsformen finns med i socialsekreterares kunskapsbild. Har socialsekreterare tillräckligt med kunskap om hur denna misshandelsform yttrar sig? Hur kan vi bäst hjälpa dessa psykiskt våldsutsatta barn och unga att bli trygga och starka vuxna? Vad krävs för att stärka dessa barns självkänsla och självförtroende, om de har fått höra sedan tidig ålder att de är värdelösa?

Ligger då tvångsångripanden på grund av verbala kränkningar i barnets bästa? Givetvis går det inte att säga något generellt. Individuella prövningar måste alltid göras. Jag vill varken argumentera för att fler tvångsångripanden är eftersträvansvärda eller att de avslag som jag har granskat i studien borde ha lett till bifall. Min ambition med den här uppsatsen har varit att belysa hur de verbala kränkningarna vid tillämpning av LVU uppmärksammas och försöka ge en förklaringsmodell till varför. Dock är jag medveten om att det finns andra förklaringsmodeller och vissa skulle möjligen ha kunnat förklara fenomenet bättre eller på ett annat sätt.

Avslutningsvis vill jag poängtera vikten av en överensstämmelse kring vad som menas med psykisk barnmisshandel. I nuläget finns det utrymme för förtydliganden och klargöranden gällande den psykiska misshandeln i LVU:s mening. Begreppsdefinitionen bör även överensstämma med den forskning som finns på området och som påvisar att verbala kränkningar faktiskt är skadliga oavsett frekvens.

Referenser

Bryman, A., Carle, J., & Nilsson, B. (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund : Studentlitteratur.

Bryman, A., & Nilsson, B. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö : Liber, 2011.

Bull, T. (2012). Objektivitetsprincipen. Marcusson, L. (Red.), *Offentlighetsprinciper* (uppl.2, s. 97-132). Uppsala: Iustus, 2012.

Duncan, R. D. (1999). Maltreatment by Parents and Peers: The Relationship Between Child Abuse, Bully Victimization, and Psychological Distress. *Child Maltreatment*, 4(1), 45.

Edvardsson, B. (2008). *Socialtjänstens utredningsmetodik och tankefel i ett barnavårdsfall där omhändertagande undveks - en kritisk och explorativ kognitionspsykologisk granskning och diskussion utifrån dokumentmaterialet*. Örebro universitet. Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete.

Friis, Eva (2003). Sociala utredningar om barn: en rättssociologisk studie av lagstiftningens krav, utredningarnas argumentationer och konsekvenser för den enskilde. *Lund Studies in Sociology of Law, Lund University*.

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. [Elektronisk resurs]. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet, 2002.

Forsman, M. (2013). *Rättsliga ingripanden vid föräldrars våld och övergrepp mot barn*. Stockholm : Norstedts juridik, 2013.

Helmius, I. (2012). Proportionalitetsprincipen. Marcusson, L. (Red.), *Offentlighetsprinciper* (uppl.2, s. 133-162). Uppsala: Iustus, 2012.

Högsta förvaltningsdomstolen/Regeringsrätten. RÅ 1990 ref. 97.

Hutchinson, Lisa & Mueller, David (2008). *Sticks and Stones and Broken Bones*:

The Influence of Parental Verbal Abuse on Peer Related Victimization.

Western Criminology Review 9 (1), 17–30

Korling, F., & Zamboni, M. (2013). *Juridisk metodlära*. Lund : Studentlitteratur, 2013.

Leviner, P. (2014). Child protection under Swedish law - legal duality and uncertainty. *European Journal Of Social Work*, 17(2), 206-220.

Lundgren, L., Sunesson, P., & Thunved, A. (2017). *Nya sociallagarna: med kommentarer i lydelsen den 1 januari 2017*. Stockholm: Wolters Kluwer, 2017.

Lundin, O. (2012). Officialprincipen. Marcusson, L. (Red.), *Offentlighetsprinciper* (uppl.2, s. 197-223). Uppsala: Iustus, 2012.

Marcusson, L. (Red.). (2012). *Offentlighetsprinciper* (uppl.2). Uppsala: Iustus, 2012.

Marcusson, L. (2012). Principer inom den offentliga rätten. Marcusson, L. (Red.), *Offentlighetsprinciper* (uppl.2, s. 9-15). Uppsala: Iustus, 2012.

Mattsson, T. (2002). *Barnet och rättsprocessen: rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*. Lund: Juristförl.: Akademibokh. [distributör], 2002 (Lund Wallin & Dalholm).

May, T. (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund : Studentlitteratur, 2001.

Monks, C. P., Smith, P. K., Naylor, P., Barter, C., Ireland, J. L., & Coyne, I. (2009). Bullying in different contexts: Commonalities, differences and the role of theory. *Aggression And Violent Behavior*, 14, 146-156.

Ney, P. G. (1987). Does verbal abuse leave deeper scars: a study of children and parents. *Canadian Journal Of Psychiatry. Revue Canadienne De Psychiatrie*, 32(5), 371-378.

Ponnert, L. (2007). *Mellan klient och rättssystem: tvångsvård av barn och unga ur socialsekreterares perspektiv*. [Elektronisk resurs]. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet, 2007.

Regeringen. Proposition 1989/90:28 om vård i vissa fall av barn och ungdomar. Stockholm.

Regeringen. Proposition 1992/93:141 om ändring i brottsbalken m. m. Stockholm.

Regeringen. Proposition 2002/03:53 om stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m. Stockholm.

Regeringen. Proposition 2005/06:166. Barn som bevittnat våld. Stockholm.

Rigby, Ken (2002). *New perspectives on bullying*. London; Philadelphia, PA: J. Kingsley.

Royse, D. (1997). *How Do I Know It's Abuse? Identifying and Countering Emotional Mistreatment from Friends and Family Members*. Springfield, IL: Charles C Thomas.

Socialdepartementet (2001). Barnmisshandel - Att förebygga och åtgärda. SOU 2001:72. Stockholm.

Socialdepartementet (2015). Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU. SOU 2015:71. Stockholm.

Socialstyrelsen (1997). Allmänna råd. Tillämpningen av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga . SOSFS 1997:15. Stockholm.

Socialstyrelsen (2005). Stärkt rättssäkerhet och vårdinnehåll i LVM-vården m.m. - meddelandeblad. Artikelnr. 2005-1-23.

Socialstyrelsen (2009). Barnets rätt och LVU: om barnet i rättsprocessen. Artikelnr. 2009-126-182.

Socialstyrelsen (2013). Tvångs- och skyddsåtgärder inom vård och omsorg för vuxna – meddelandeblad. Artikelnr. 2013-12-34.

Socialstyrelsen (2015). Grundbok I BBIC. Barns behov i centrum. Artikelnr. 2015-10-7. Falun: Edita Bobergs.

Solomon, C. R., & Serres, F. (1999). Effects of Parental Verbal Aggression on Children's Self-Esteem and School Marks. *Child Abuse & Neglect: The International Journal*, 23(4), 339-51.

Sterzel, F. (2012). Legalitetsprincipen. Marcusson, L. (Red.), *Offentlighetsprinciper* (uppl.2, s. 73-95). Uppsala: Iustus, 2012.

Svensson, G. (2012). *Högsta förvaltningsdomstolen och tvångsvården : om betydelsen i rättsäkerhetshänseende av domstolens domar angående LVU och LVM*. Stockholm: Norstedts juridik, 2012.

Bilaga 1 - Målnummer

Förvaltningsrätten i Falun - mål nr. 904 -16. Meddelad 2016-05-04	Mål nr. F
Förvaltningsrätten i Göteborg - mål nr. 5864-15. Meddelad 2015-09-01	Mål nr. G
Förvaltningsrätten i Linköping - mål nr. 206-17. Meddelad 2017-02-24	Mål nr. A
Förvaltningsrätten i Malmö - mål nr. 13327-14. Meddelad 2015-02-05	Mål nr. E
Förvaltningsrätten i Stockholm - mål nr. 5096-14. Meddelad 2014-05-06	Mål nr. C
Förvaltningsrätten i Stockholm - mål nr. 5276-16. Meddelad 2016-05-20	Mål nr. D
Förvaltningsrätten i Stockholm - mål nr. 2385-17. Meddelad 2017-03-29	Mål nr. H
Förvaltningsrätten i Jönköping - mål nr. 5971-16. Meddelad 2017-01-20	Mål nr. B